

SLOVENSKI JADRAN

LETNO II., ŠTEV. 13

Koper, petek 27. marca 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

VOLITVE DELAVSKIH SVETOV

Na osnovi sproščene samoiniciative delavstva, da sodeluje, odloča, in razpravlja in to ne samo o tehničnih problemih proizvodnje in prodeje, se istodobno neizgibno dotika tudi družbenih odnosov, s tem se ustreza odnos do proizvodnih sredstev, razvija borba za razširitev in napredok proizvodnje in s tem tudi borba delavskega razreda za izgradnjo socializma. Delavsko samoupravljanje v novem gospodarskem sistemu predstavlja obliko novih proizvodnih odnosov, v kateri mora biti celoten sistem trden, da ne bi postal zavora proizvodnih sil. Ta proces razvoja se uveljavlja v samoupravnih organih, to je delavskih svetov in zborih proizvajalcev.

Prav te dni se naši delovni kolektivi pripravljajo na volitve novih delavskih svetov in upravnih odborov. Delavski sveti in upravni odbori bodo poročali o svojem dosedanjem delu ter istočasno opozorili na slabe in dobre strani dosedanja dela organov samoupravljanja. Že v doseženih diskusijsih so delovni kolektivi pokazali svojo živo zainteresiranost v volilnih pripravah, predvsem pa pri izbiri kandidatov za bodoče delavske svete. Diskusija o volitvah delavskih svetov gre mnogo globlje, kar nam je dokaz, da se delovni kolektivi temeljito pripravljajo in smatrajo, da so volitve življenjsko važnega pomena. Predvolilni sestanki, kakor tudi izbira kandidatov za nove delavske svete, nas lahko marsikaj nauči. Delovni kolektivi ex-Ampeleje, Edilita in drugi so osvojili anketni sistem predlaganja kandidatov. Ta sistem predlaganja se je v teh kolektivih obnesel, ker so temeljito prediskutirali posamezne predloge, preden so jih osvojili. V tovarni Ampeleja je oddelek sala-filetov, v katerem so zaposlene večinoma ženske, diskutiral o tem v ožjem krogu vseh pet ur. Ta oddelek je predlagal toliko kandidatov, da bo v delavskem svetu odgovarjajoče število članov delavskega sveta proporcionalno zaposlitvi žensk. S tem so preprečile ponovitev napake prih volitev, ko je 75 odstotkov članov delavskega sveta odpadlo na moške, v tovarni pa je 75 odstotkov vseh zaposlenih žensk. Približno v enakem sorazmerju glede na število zaposlenih so izvolili delavski svet tovarne Arrigoni. S tem, ko bo v delavskem svetu zastopan proporcionalno število žensk v odnosu na moške, se dejansko uveljavlja enakopravnost žena v proizvodnji.

V delavskih svetih se bodo morale boriti, da postanejo v življenju enakopravne članice graditve naše socialistične skupnosti. Boriti se bodo morale, da se socialistična načela enakopravnosti tudi dejansko uveljavljajo, za enako delo enaka nagrada itd. To velja še posebej za tovarno Arrigoni, kjer so posamezni člani delavskega sveta in celo upravnega odbora utemeljevali, da morajo imeti moški večje pravice, ker več porabijo.

Nedvomno je, da so delavski sveti s svojim dosedanjim delom ogromno prispevali k gospodarskemu razvoju in napredku posameznih kolektivov, o katerih bi lahko mnogo več pisali in o tem seznanjali javnost. Ne smemo pa preko tega, da ne bi grajali slabih strani samoupravljanja, ki nas opozarjajo na birokratske pojave in samovoljo posameznih odgovornih ljudi v teh kolektivih. Upravni odbor gradbenega podjetja d. d. maja v Kopru je v dveh letih svojega poslovanja imel šest rednih sej, zadnja seja v letu 1952 je bila 7. maja. Dokaj čuden odnos direktorja do samoupravnih organov, nezaupanje in podcenjevanje sposobnosti delavcev, prepoved vmešavanja organov delavskega samoupravljanja, dokazujejo, da se upravni odbor ni uveljavil.

Predsednik upravnega odbora je skladisnik, ki je v stalnih intimnih službenih odnosih z direktorjem že po sami naravi dela, ki ga opravlja, ter ni čudno, da tudi sam zastopa približno enaka stališča. To je primer, ki nas opozarja na birokratizem in samovoljo posameznikov, ne zavajajoč se, da se pod takim sistemom dela podcenjuje sposobnost delavstva, na drugi strani pa daje možnost, da se v takih primerih dogajajo nepravilni odnosi, ki največkrat privedejo do malverzacij in kraje. Tipečen je primer zadružne mehanične delavnice v Kopru, kjer si je šef delavnice — delovodja — ustvarjal zasluzek z goljušnjami na račun kolektiva. Budnost kolektiva je nadaljnje namere tega človeka pravčasno odkrila in z njim obračunalna.

Samoupravljanje po delovnih kolektivih mora dobiti trdne osnove v množičnem sodelovanju, tako da odloča kolektiv o vseh važnejših gospodarskih problemih, ki se nanašajo na kolektiv kot celoto. Povsem zrešeno bi bilo, da bi se omejili samo na nekatera vprašanja kot spremenitev tarifnega pravilnika, družbenega plana itd., ne da bi kolektiv sodeloval tudi pri drugih vprašanjih s svojimi predlogi in stališči. Novozvoljeni delavski sveti bodo morali bolj skrbeti za to, da so za svoje delo odgovorni kolektivu, ki jim je poveril to nalogo. V primeru neizpolnjevanja dolžnosti člena delavskega sveta, bi take člane kolektiv moral razrešiti. Če bodo s to perspektivo gledali na svoje organe samoupravljanja, ne bo nevarnosti birokratizma, ker bo množična kontrola tako močna, da bo vsak pojav že v kali zatrla.

Druge volitve delavskih svetov predstavljajo odločen korak napredka v poglabljjanju socialistične demokracije ter bo novoizvoljenim delavskim svetom mnogo lažja poglobitev in obravnavanje problemov, ker delovni kolektivi imajo za seboj dvoletno praks samoupravljanja.

STOJAN CINK

Ribiči

Slovenci v Barkovljah, Kontovelu, Fv. Križu, Devinu in Sesljamu se že od nekdaj bavijo z ribištrom. Tu žive Slovenci že nad 1200 let. Skalovita kraška zemlja jim je dajala pičel pridelek in so se zaradi tega prav tako kakor nekoč Dalmatinci spuščali na morje, da bi v njem potiskali virov za boljše življenje.

O barkovljanskih in drugih slovenskih ribičih govorijo pogosto sami tržaški mestni statuti. Tržaški mestni statuti jih niso mogli prehvaliti v zvezi z junaštvom, ki so ga pokazali v boju proti Benečanom, ki so se hoteli polasti Trsta. Jadranska obala od Trsta do Tr-

žiče je skalovita in precej razdeljena. Prav zaradi tega je bil ta del Jadranskega morja že od nekdaj zelo bogat na ribah. Vse drugače je onstran Jadrana, pri Ravenni in Chioggji. Ko so se začeli Čožoti povajljati ob obalki pod Sv. Križem, slovenskim ribičem to seveda ni bilo všeč in so Čožote nagnali iz svojega morja.

Stari svetokrižki ribiči so bili strokovnjaki v lovnu na tune. Iz svetokrižkih gricov so jih iz razglednega stolpa opazovali, kako so se pomikale v zaliv. Tega so zatem zapri in dobili plen, ki je bil včasih izredno bogat.

Svetokrižki ribiči so bili najbrž najbolje organizirani. Imeli so svojo ribiško zadrugo, ki je postala feničiščem oblastem tri v peti. Ti so jo seveda zadušili.

Italijanski imperialisti, ki še niso opustili svojih imperialističnih načrtov v zvezi s Trstom, dajejo danes na razpolago precejšnje vsote denarja za naseljevanje italijanskih ribičev na ozemlju, ki je bilo vedenje v slovenskih rokah. Ne le to, na obali med Trstom in Taržičem kupujejo vse, kar se kupiti da. Kot na dlanji je, da bi radi umičili še vse tisto, kar je ostalo od nekdaj tako evetnega slovenskega ribištva. V. S.

Vrnitev maršala TITA OSTAVKA PALUTANA

Ni dvoma, da se je končal obisk maršala Tita v Angliji z največjim uspehom. O tem uspehu priča tudi uradno sporočilo, ki so ga objavili, preden je jugoslovanski predsednik zapustil angleško zemljo. V sporočilu se med drugim govori, da so med angleško-jugoslovanskimi razgovori ugotovili »obširno enotnost mnenja«, da je jugoslovanska politika na Balkanu »važen prispevek k utrditi miru«, da bosta jugoslovanska vlada »tesno sodelovali med seboj, kakor z drugimi miroljubnimi deželami« in da je bilo na tem obisku »okrepljeno prijateljstvo, ki je bilo skovano v dveh vojnah«.

Večje število listov je obenem ugotovilo, da je angleška vlada redkodaj pripravila take svečanosti za sprejem tujega državnika in da je to ponovno dokaz tesnih in iskrenih vezi med obema zemljama. Ne smemo pozabiti, da so angleški listi pozdravili prihod jugoslovanskega predsednika v London z ogromnimi in značilnimi naslovi na prvi strani. Med drugimi je Daily

Mail pisal: »V London prihaja junak druge svetovne vojne — imenuje se Titov. List Daily Herald pa je na dan predsednikovega odhoda napisal na uvodnem mestu: »Odšel je politik, ki mu je malo kdo kos. List Tribune, ki je Bevanovo glasilo, pa je posvetil med drugim jugoslovanskemu predsedniku naslednji stavek: »Tito je ena izmed velikih oblikovalnih osebnosti našega časa, kajti on išče pot naprej v svetu, v katerem mnogo preveč držav, ki si nekoc poznale in uživale svobodo, ubira pot nazaj.«

V času obiska v Angliji je maršal Tito obiskal nad 30 zanimivih zgodovinskih, gospodarskih, industrijskih, vojaških in drugih objektov ter prisostvoval vrsti slavnosti, ki so jih uprizarili v njegovo čast.

Maršal Tito se je vkreal na ladjo »Galeb« soboto 21. marca in računa, da pride v Jugoslavijo v četrtek ali petek. Do Malte spremljajo jugoslovansko ladjo, kakor na potovanju v Anglijo, enote angleške vojne mornarice.

oblast izdala kak ukaz o prepovedi izobčanja teh zastav.

Iredentistični listi se izgovarjajo, da je italijanski irendentizem v Trstu pokazal svojo moč s tem, »da je ostal miren, in da so vse iredentistične organizacije na koncu povzale svoje pristaše, naj ne sodelujejo pri morebitnih demonstracijah. Taki izgovori se po navadi uporabljajo le po določenih neuspehih. Vendarie je dejstvo, da so iredentistične organizacije javno vabile člane, naj ne sodelujejo pri demonstracijah, resnično. Iz tega se da logično sklepati, da so doble tak nalog iz Rima, vprašanje pa je, če je Rim tako sklenil na svojo roko, ali če so ga na to prisili drugi. Možni sta obe varianti.

Zaključek pa more biti le ta, da se je pojavil nov politični trenutek. V Rimu ali kje druge so morali morda ugotoviti, da so razne demonstracije škodljive tistemu, ki jih priepla in da se današnja vprašanja več ne rešujejo s podvigom tipa D'Annunzio. Vprašanja je terba reševati trezno in objektivno. Ce je vzrok, da letos ni bilo v Trstu pobalinskih akcij v tem, da je italijanska vlada končno uvidela škodljivost takih akcij, potem je treba reči, da je to morda poizkus italijanske vlade, da se otrese agresivnih tendenc v zunanjji politiki. Tak odnos more ščasoma fudi stvarno spremeniti ozračje, ki vlada danes med Italijo in Jugoslavijo.

20. MAREC

Na dan letosnjega 20. marca je bilo v Trstu vse mirno. Obletničico tritranske deklaracije so tržaški iredentisti praznovali le s tem, da so razna iredentistična društva organizirala v zaprtih prostorih komemoracije raznih oseb, ki so padle med drugo svetovno vojno v vrstah italijanske fašistične vojske. Dan je bil čisto podoben ostalim dnevom, normalno življenje v mestu pa je nekako potrjevalo nepomembnost tritranske deklaracije in ugotovitev večine prebivalstva, da je ta deklaracija neuresničljiva.

Dejstvo, da ni prišlo na dan 20. marca do nikakršnih izgredov, odpira vrata raznim zanimivim ugotovitvam. Osnovna ugotovitev je, da so ljudje pokazali, da se ne čutijo nikakor vezane na tritransko deklaracijo in da so dojeli, da je bila ta sprejeta le zaradi trenutnih političnih potreb Italije. Letošnji 20. marec je nadalje pokazal, da tržaškemu prebivalstvu niso mar poizkusi iredentističnih krogov za namerno pogrevanje raznih datumov in problemov. Mirem dan je pokazal, da so lani organizirale pogrome v Trstu skupine, ki so prišle iz Italije. Letos je bilo tudi značilno, da ni bilo videti v Trstu niti ene italijanske zastave, medtem ko so bile lani vsepovsod. Italijanskih zastav ni bilo, kljub temu, da ni nikakršna

Kakor vemo je skupina fašistov na dan 8. marca tega leta pripravila v Trstu demonstracijo za »italijanstvo« mesta. Nekdo od njih je skušal med demonstracijo vreči na policiste ročno bombo, ker pa mu to verjetno iz nerodnosti ni uspelo, je padla bomba med same demonstrante ter jih 24 ranila. Policija je na mah artiljera večje število de-

monstrantov najprej zaradi tega, ker demonstracija ni bila dovoljena, potem pa ker so na demonstracijski uporabili orožje.

Od vseh aretiranov, jih je ostalo v zaporu 11, proti katerim je bila v torem razprava. Na razpravi so izpovedali kaj zanimive stvari. Med najzanimivejše spada izjava fašista Tomba Aldo iz Verone, ki je med drugim razkril, da je bila akcija temeljito pripravljena in da je šlo fašistom stvarno za to, da povzročijo v Trstu nerede. Tomba Aldo je poudaril, »da ga je veronski tajnik MSI v soboto telefonsko povabil na sedež. Tu mu je ukazal, naj se pripravi za odhod na neko zborovanje, ki bi moral biti v Firencah; doma je materi, ki noče, da se on bavi s politiko, izjavil, da gre na izlet v Benetke, toda na postaji, kjer so se zbrali, je izwedel, da gredo v Trst. Tajnik MSI v Veroni, Meloni, je bil tudi z njimi. Cim je prispeval skupina v Trst, je dal Meloni navodila, da se mora skupina, (ki je štela 30 mož), razdeliti v skupinice po 4 ali 5 mož, da ne bi vzbudili pozornosti policije. Njihova naloga je bila demonstrirati po tržaških ulicah in s tem povzročiti nerede. Skupine se niso smeale pozdravljati med seboj. Ves denar za pot je založila stranka.«

Rusija je hotela to izkoristiti in prisiliti Italijo, da ji na lastno pest prizna »proste roke« v Dardanelih. Toda Hitler je opozoril Mussolinija, »naj se ne zaletuje!« Tako se je Mussolini znova pokorno umaknil. Cianu je še nato pripovedoval, da je Hitler z njim postopal kot s slugo.

Podatki iz Toscanove knjige nas ne čudijo, kar se tiče vloge Italije pri tem barantanju, ker je njenega zgodovina že po tradiciji polna takih naklonov. Če pa se spomnimo na vse dogodke, ki smo jih na lastni koži občutili zaradi sovjetske politike zadnjih let, tedaj nas ne čudijo niti spletke, ki jih je takrat snovala na račun malega naroda in po vrhu vseh slovenskih narodov. Stalinova Rusija je šla dlje od carske Rusije, ki je leta 1915 podpisala Londonski pakt, po katerem naj bi Dalmacija z ostalimi ozemljii ob Jadranu pripadla Italiji. Stalinova Rusija je na plečih Jugoslavov, kot malo poprej na plečih Poljakov, spletkarila za zadovoljitev svojih zavojevalnih teženj. Nič ji ni bilo prodati Jugoslavije ali pa tuji ves Balkan Mussolinijevi Italiji, da bi le dosegla proste roke na drugi strani.

Na plečih Jugoslovanov

Mnogo smo že slišali in brali o sporazumu med Sovjetsko zvezo in Nemčijo iz leta 1939, s katerim sta si razdelili Poljsko ter uredili vprašanje interesnih strel na evropskem severovzhodu. Po drugi svetovni vojni pa prihajo na dan dokumenti o številnih drugih barantnih, ki so bila doslej skrita v tajnosti.

Tako je pred kratkim v Italiji izšla knjiga znanega italijanskega strokovnjaka v moderni zgodovini, Maria Toscana, ki prikazuje, kako sta Mussolinijeva Italija in Sovjetska zveza barantali v letih 1939–40 za medsebojno razdelitev Balkana in predvsem Jugoslavije. Podatki so vzeti iz zaupnih — doslej še neobjavljenih diplomatskih dokumentov, ki so jih našli v italijanskem zunanjem ministrstvu.

Med Sovjetsko zvezo in Italijo je obstajal sporazum o prijateljstvu in nenapadanju že od leta 1933. Novembra 1939. pa sta Mussolini in njegov zunanjji minister Ciano dala svojemu diplomatskemu zastopniku v Moskvi navodila, naj čim bolj zbliza italijansko-sovjetske odnose. V prvi vrsti naj sklene trgovinski sporazum.

Ze iz prvega razgovora z Molotovim je poslanik Rosso dobil vtis, da Sovjetska zveza želi vse kaj več, kot navaden trgovinski sporazum: pripravljena je bila skleniti politični sporazum na tistem delu Evrope, kjer imata obe državi enake interese, to je na podonavsko-balkanskem področju. To je Rosso dobesedno sporočil Cianu.

Moskva si je s tem hotela okrepliti položaj pred Nemčijo, ker je Hitler takrat postal vedno bolj gospodovalen. Pa tudi Rimu bi se splačala taka kombinacija, ker si je Mussolini želel postati močnejši od Hitlerja.

Zato je Mussolini sporočil Rossu v Moskvo: »Kar se tiče sovjetsko-italijanskih odnosov je mogoče iti precej daleč!« Svetoval mu je tudi, naj se natančno določijo osnovne smernice politične akcije obeh držav na podonavsko-balkanskem področju.

Po tretjem razgovoru Rossa z Molotovim, junija 1940. so že prišle na težnje obeh držav: Moskva je stremela za tem, da bi Italija priznala sovjetske interese na Črnom morju in Dardanelih. V povračilo pa bi moralna Sovjetska zveza priznati Italiji njene interese na Sredozemlju, predvsem na Jadranu in Balkanu.

Novembra istega leta so v Rimu že programirali potovanje Ciana v Moskvo, da bi sklenil »konkreten sporazum« in sicer po vzoru nemško-sovjetskega o razdelitvi Poljske. Rimsko-kremeljski sporazum pa bi se nanašal na Jugoslavijo in vzhodni Jadran.

Mogoče bi do tega prišlo, če ne bi Hitler nastopil proti temu. Hitler je imel namreč takrat svoje račune okoli Dardanelov. S Sovjetsko zvezo pa je prišel do nesoglasja, ker ji ni hotel dovoliti vstopa v Romunijo in Bolgarijo.

Ribbentrop je 16. novembra javil Cianu: »Dokler se ne rešijo vpraša-

upravi so iskali primerno osebo iz demokrščanskih vrst, ki naj bi navodila poslušno izvrševala. Oseba je moral biti kolikor toliko politično neoporečna, kakor kolikoli pa nasproti na naprednjim.

Tako so si izbrali Palutana, ki je bil navaden profesor v tržaških srednjih šolah in ki se v času borbe način pomagal v boju proti okupatorju. Pred postavitvijo so si izmisli, da je bil v nekem tržaškem ni zgani niti za ped, da bi na nek CLN, da bi tako opravili Palutano postavitev. Razumljivo je, da ni imel ta človek nikoli moralnega

gibanju in borba proti slovenskemu življu. V teh prizadevanjih se je Palutan posebno pokazal v času, ko je v Trstu poveljeval general Airey, ki ga je vsestransko izkoristil in tudi podpiral. V tem času je Palutan izdal nad 30 ukazov, s katerimi je skušal čim bolj otežiti razvoj naprednjih.

Palutan je bil imenovan za predsednika cone v začetku 1946 leta, na mesto Puecherja, ki so ga odstavili delno zaradi tega, ker ga demokr-

Zakaj rimska volkulja ne more zapreti gobca.

razloga, da bi se zoperstavil raznim navodilom, ki jih je sprejemal od zgoraj in ga je treba zato postaviti v krog Tržačanov, ki so bili slepo oddroe tržaško-rimskega klera in demokrščanstva ter po potrebi tudi Zavezniške vojaške uprave.

Cim so ga postavili za predsednika cone, je dobil Palutan dve osnovni nalogi: borba proti naprednemu

Pravična kazen

Kakor vemo je skupina fašistov na dan 8. marca tega leta pripravila v Trstu demonstracijo za »italijanstvo« mesta. Nekdo od njih je skušal med demonstracijo vreči na policiste ročno bombo, ker pa to verjetno iz nerodnosti ni uspelo, je padla bomba med same demonstrante ter jih 24 ranila. Policija je na mah artiljera večje število de-

monstrantov najprej zaradi tega, ker demonstracija ni bila dovoljena, potem pa ker so na demonstracijski uporabili orožje.

Od vseh aretiranov, jih je ostalo v zaporu 11, proti katerim je bila v torem razprava. Na razpravi so izpovedali kaj zanimive stvari. Med najzanimivejše spada izjava fašista Tomba Aldo iz Verone, ki je med drugim razkril, da je bila akcija temeljito pripravljena in da je šlo fašistom stvarno za to, da povzročijo v Trstu nerede. Tomba Aldo je poudaril, »da ga je veronski tajnik MSI v soboto telefonsko povabil na sedež. Tu mu je ukazal, naj se pripravi za odhod na neko zborovanje, ki bi moral biti v Firencah; doma je materi, ki noče, da se on bavi s politiko, izjavil, da gre na izlet v Benetke, toda na postaji, kjer so se zbrali, je izwedel, da gredo v Trst. Tajnik MSI v Veroni, Meloni, je bil tudi z njimi. Cim je prispeval skupina v Trst, je dal Meloni navodila, da se mora skupina, (ki je štela 30 mož), razdeliti v skupinice po 4 ali 5 mož, da ne bi vzbudili pozornosti policije. Njihova naloga je bila demonstrirati po tržaških ulicah in s tem povzročiti nerede. Skupine se niso smeale pozdravljati med seboj. Ves denar za pot je založila stranka.«

Sodišče je obsodilo vseh 11 fašistov na kazni, ki gredo od 6 do 9 mesecev zapora. Dobro je, da se spomnimo, da ni med obojsenci niti enega Tržačana in da jih je 9 iz Verone, dva pa sta iz Padove. To je kaj zgovoren dokaz brezbržnosti tržaškega prebivalstva pred iredentističnimi akcijami.

Po izrečeni obsodbi so pobalini, ki so bili obojseni, vstali in zakričali »Viva l'Italia«, kakor jih to uči zgodovina italijanskega iredentizma. Pobalino je odgovoril z novim »Viva l'Italia« nekaj fašistov, ki so prisostvovali razpravi. Ta provokacija je spravila iz ravnotežja angleškega tožilca; dal je blokirati vsa vrata in zadržati provokatorje. Sam pa je sudišču predlagal, naj se sklicuje nova razprava proti obojsencem in novim aretirancem in naj se jih obsodi tudi zaradi žaljenja sudišča.

Slovenci v Trstu dobro vedo, da niso z odhodom Palutana nicesar izgubili. Palutan je skušal iztrebiti slovenski jezik in uničiti slovenske ustanove na Tržaškem. Palutan je zatiral slovensko šolstvo. Palutan je izdal tajne napotke, naj se ne sprejemajo na delo v javnih ustanovah v Trstu slovenski nameščenci. Ravnal se je po načelih, ki jih je uveljavil fašizem in ki jih dandanes izvaja italijanski iredentizem. Naj to vedo prebivalci province Vicenze, kamor te dni Palutan odhaja. Naj vedo, da je pustil pri demokratičnem prebivalstvu Trsta in posebno pri Slovencih kaj žalosten spomin.

Toda kljub vsem tem zaslugam je padel zdaj Palutan v jamo, ki so mu jo skopali bivši prijatelji iz rimskega iredentističnega vodstva. Znano je, da je prispeло po koncu londonske konference v Trst 21 italijanskih funkcionarjev, ki so enostavno prevzeli v svoje roke vse posle, tudi tiste, ki so jih do tedaj vestevo v Trstu. Tisti, ki so jih do tedaj vestevo v Trstu, so vse zgodovinski. Dal je zapreti 4 slovenske šole, več slovenskih vrtec, 36 slovenskih učiteljev in profesorjev pa je odpustil. Njegovo ime je vezano z nedavnim protislovenskim ukrepom v občini Devin-Nabrežina, ko je dal sneti slovenske napise. Skratka, Palutan je bil v Trstu tipičen nosilec italijanskega iredentizma.

Toda kljub vsem tem zaslugam je padel zdaj Palutan v jamo, ki so mu jo skopali bivši prijatelji iz rimskega iredentističnega vodstva. Znano je, da je prispealo po koncu londonske konference v Trst 21 italijanskih funkcionarjev, ki so enostavno prevzeli v svoje roke vse posle, tudi tiste, ki so jih do tedaj vestevo v Trstu. Tisti, ki so jih do tedaj vestevo v Trstu, so vse zgodovinski. Dal je zapreti 4 slovenske šole, več slovenskih vrtec, 36 slovenskih učiteljev in profesorjev pa je odpustil. Njegovo ime je vezano z nedavnim protislovenskim ukrepom v občini Devin-Nabrežina, ko je dal sneti slovenske napise. Skratka, Palutan je bil v Trstu tipičen nosilec italijanskega iredentizma.

Palutan je lani, po postavitvi italijanskih funkcionarjev ugotovil, da mu bijeo zadnje ure. Prav gotovo je razumel, da med njim in Vitellijem je on tisti, ki bo moral oditi, ker rimska vlada ni mogla odpoklicati človeka, ki ga je bila pravkar postavila na novo službeno mesto. Ne samo to. Vitelli je bil postavljen v Trstu, ker je italijanska vlada zavzela stališče, da je treba imenovati v Trstu zanesljive italijanske funkcionarje, ne pa Tržačanov, tudi če je bilo med temi več iredentističnimi mojstrov.

Kljub temu je Palutan upal, da bo v Trstu ostal. To je upanje, ki ga je mogel gojiti le človek, katerega razsodnost stvarno ni na višini. Najprej se je skušal sprljajiti z Vitellijem, ki pa ga je na mah odstranil. Pozneje se je obrnil na vojaško upravo z upanjem, da mu bo pomagalo, oziraje se na vdvanost, ki jo je on pokazal v prejšnjih letih. Toda ni uspel. Palutan je ostal do danes v Trstu le

Od Sečovelj do Sv. Nikolaja rastejo novi investicijski objekti

LANSKI PLAN INVESTICIJ S OKRAJU REALIZIRALI V KOPRSKEM 93,6 %

Z odlokom o družbenem planu za lansko leto so odobrili za temeljno investicijsko graditev v koprskem okraju nad 547 milijonov dinarjev. Zaradi novih potreb pa so to vsoto pozneje povečali na blizu 560 milijonov. Od tega so realizirali 559 in pod milijona dinarjev ali 93,6%. V industriji in rudarstvu so lani realizirali investicije 100%, v kmetijstvu 89%, v ribištvu 64%, v prometu 95%, v trgovini in turizmu 100%, v stanovanjsko komunalni dejavnosti 96%, v kulturno socialni dejavnosti 98,5% in v dejavnosti javnih organizacij 82,5%.

Navedeni procenti pokazujejo pred vsemi finančno izpolnitve investicijskih sredstev. Dejanska izpolnitve pa je pri nekaterih gospodarskih panogah (promet, stanovanjsko komunalna in kulturno-socialna dejavnost ter dejavnost javnih organov) 100 odstotna. Plana investicij niso dejansko izpolnili samo v kmetijstvu, ribarstvu in v industriji. Vzroki so predvsem objektivni (pozne odobritve investicijskega plana, zaksnitve izdelave načrtov, počasna dobava razmerne opreme itd.) nekaj pa je tudi subjektivnih, ker so v nekaterih podjetjih med letom večkrat menjali program investicijskih del in se premalo trudili za izpolnitve plana.

Skupaj so investirali lani (po planu in izven plana) 510 milijonov dinarjev, to je za nad 259 milijonov ali 66% več kot v letu 1951.

Letos se plan izkorisčanja investicijskih sredstev razmeroma dobro razvija. Od Sečovelj do Sv. Nikolaja rastejo novi objekti, popravljajo in obnavljajo stare, grade ceste, urejajo kanalizacijo, nasade itd. Med prvimi je začelo letos koristiti investicijska sredstva Mestno gospodarsko podjetje v Portorožu, ki ureja viho »Dorod« pri Sv. Lovrenču. Tudi v rudniku črnega premoga v Sečoveljah so že začeli z obnovitvenimi deli, v Ankaranu in Sečoveljah pa dokončujejo stanovanjska naselja (kar niso lamali realizirali).

Te dni so začeli tudi z regulacijo Dragonje, z gradnjo nasipa ob reki Ržami, gospodarsko podjetje v Piranu ureja notranje prostore v hotelih, hotel »Triglav« v Kopru pa vrt in plesnice. Tudi v Sv. Nikolaju so začeli urejati kopališče ter popravljati pomol za pristajanje ladij.

Da bi rešili vprašanje pijače med

Slovensko Istro bodo letos prvič obiskali tudi Svedi in Londončani

Priprave za letošnjo turistično sezono v Slovenski Istri so se že začele. V Portorožu bodo obnovili več hotelov, preuredili letni kino ter zamenjali cestno železnico s tremi modernimi avtobusi, ki bodo vzdrževali zvezo med Piranom in Sečoveljami. Za turiste bo na razpolago motorni čoln in turistični avtobus potovalnega urada »Adria«. V Kopru bodo obnovili tudi hotel »Alle bandiere«, s čimer se bo povčela turistična zmogljivost mesta za okrog 30 mest. Uprava hotela »Triglav« je načarila tudi večji čoln za prevoz gostov v kopališče Sv. Nikolaj.

Pogodbe med domačimi potovalnimi uradmi in inozemskimi turističnimi agencijami so sklenili v glavnem že v zimskih mesecih in so skoraj že vsa mesta rezervirana. Za morebitna prosta mesta so se interesirale predvsem švicarske, angleške, nemške in avstrijske agencije, s hollandskimi in norveškimi pa se pogajanja še niso zaključila.

Letos bodo prvič gostje slovenske obale Svedi in Londončani, ki bodo v skupinah po 30 do 50 oseb od aprila do septembra gostje hotela »Palace« v Portorožu. Uprava tega hotela je doslej sklenila pogodbe za prihod okrog 1300 inozemskih turistov (320 Nemcev, 270 Avstrijev, 250 Angležev in 150 Švedov). Podoben položaj je tudi v drugih hotelih v Portorožu ter v Kopru, Piranu, Sv. Nikolaju in v Savudriji, kjer se interesirajo inozemci za letovanje na prostem.

Letošnjo turistično sezono bo začela skupina 300 avstrijskih tabornikov, ki pridejo prve dni aprila v Sv. Nikolaj ter skupina 30 Švedov, ki pridejo v Portorož 4. aprila. Ob velikonočnih dneh prizakujejo tudi več skupin izletnikov iz Nemčije.

sezono, so odobrili mestnemu gospodarskemu podjetju v Izoli nabavo 20 tonskega kamiona s prikolico, s katerim bodo poleti dovozali pivo v sodih iz Ljubljane.

Kljub vsemu pa moramo ugotoviti, da se nekateri investitorji, ki so jima odobrili investicije z odlokom, premalo zanimajo, da bi čimprej dostavili okrajnemu gospodarskemu svetu investicijske elaborate ter tako dosegli odobritev programa in sredstev.

Izpolnjevanje družbene akumulacije in skladov v posameznih podjetjih koprsko-črnskega okraja je zaenkrat zadovoljivo. V januarju in februarju letos so plačala podjetja 54 milijonov 269.000 din, kar predstavlja 16% celotnega družbenega prispevka za leto 1953. Ta vsota, ki jo je plačalo 41 podjetij, povsem odgovarja izpolnjevanju plana akumulacije.

Sklad za plače so izkoristila podjetja v januarju in februarju prav tako 16% od celotnega letnega plana. Ustvaritev naravnega dohodka je torej 28% (Od 740 milijonov so realisirali 211 milijonov). Ta vsota je zaenkrat previsoka, ker je v nekaterih podjetjih med letom večkrat menjala program investicijskih del in se premalo trudili za izpolnitve plana.

Za proslavo 10. obletnice osvoboditve - velike priprave v sežanskem okraju

V septembri bo poteklo 10 let, ko se je primorsko ljudstvo z orojjem v roki pod vodstvom Komunistične partije in Osvobodilne fronte v eclosti dvignilo v splošno vstajo ter izgnalo iz naše zemlje osvražene italijanske okupatorje. V onih dneh se je zrušila v prah italijanska imperialistična vojska, naše primorske brigade in partizanski odredi so pa razvoriščili samo na Primorskem več divizij italijanske vojske.

Italijanski vojaki so v onih dneh osramočeni bežali skozi naše kraje in prosili milost naše ljudi, prav one ljudi, katerim so skozi 25 let suženjstva prizadel toliko gorja.

V onih dneh so prvič po dolgih stoletjih zaplapole naše jugosavske zastave s peterokrakim zvezdom po vseh naših vasih in mestih. V Gorico so vkorakali naši hrabri partizani.

Velicilnost vstaje primorskega ljudstva je bila takrat izkazana na goriški fronti, ko so naše brigade več tednov kljubovalo močnim nemškim motoriziranim enotam. Vse, kar je bilo živega je delalo za našo slavno NOB. S titovkami na glavi in s puško v roki je bilo videti vse prebivalstvo od pionirjev do 70 letnih starčkov. »Vsi v partizane, vse za partizane«, to je bilo geslo, ki je

pri naših ljudeh v omih dneh vzbujujalo nadšloveški pogum in moč, ki ni popustila skozi dve leti, ob vseh najhujših nemških ofenzivah, ob zverinskih pokoljih in požigih širom celotnem Primorskem. To geslo je vžigalo našim junashkim Primorcem poguma pri številnih akcijah in juriših na okupatorja, ob vseh zmagovalnih poходih brigad IX. Korpusa do osvoboditve, ko so naše junashke brigade NOV osvobodile Trst in Gorico.

V onih dneh pred 10. leti je zgodovinski zbor poslancev v Kočevju, ki so bili prvič po dolgih stoletjih zastopani poleg poslancev cele Slovenije tudi poslanci Slovenskega Primorja, takrat je bil sprejet zgodovinski odlok o priključitvi Slovenskega Primorja k Sloveniji v skupni domovini Jugoslaviji.

Ob tej zgodovinski desetletnici bo Primorska proslavila one nepozabne dni dne 5. in 6. septembra z veliko proslavo v bližini Ljubljane, prav tam, kjer smo prvič proslavili priključitev Jugoslaviji.

Osrednji iniciativni odbor, ki so ga v ta namen že imenovali iz predstavnikov vseh okrajev Primorske, je dal pobudo za ustavitev iniciativnih odborov za priprave proslav in organizacijo tekmovanja v vseh dejavnostih v počastitev te velike desetletnice.

V Sežani so iniciativni odbor imenovali že prejšnji teden na skupinem sestanku vseh okrajnih ustanov in važnejših gospodarskih ter političnih organizacij. Sprejeli so sklep, da s tekmovanjem pričnejo takoj v vseh dejavnostih, z aktivizacijo političnega dela, za čim večje uspehe na kulturnem, socialnem in gospodarskem polju tako, da bo možno v septembri že položiti obračun dela o uspehih in to proslaviti s centralno proslavo v Ljubljani.

Vsaka ustanova in organizacija bo sestavila svoj lastni program dela. Največji program, bo pri tem izdelala organizacija Zveze borcev, ki bo v okviru 10. obletnice organizirala po raznih vseh okraju več proslav, partizanskih taborov z odkritjem spomenikov in spominskih plošč padlim v NOB. Zbrali bodo vse gradivo, za zgodovino NOB v okraju, rešili vse probleme vojnih sirov iz NOB, zbrali predloge za odlikovanje onih borcev in aktivistov, ki se niso bili odlikovani, pa so to zaslužili itd.

Gospodarske organizacije bodo tekmovale v dvigu proizvodnje, dvigu kvalitete, za znižanje proizvodnih stroškov in prodajnih cen.

Sprejeli so tudi sklep, da se taki iniciativni odbori postavijo po vseh občinah in večjih vseh, da bodo v

to tekmovanje vključeni in bodo zdolovati prav vsi prebivalci v okraju. Vse delo v zvezi s tekmovanjem in pripravami za proslavo bo vodila Socialistična zveza delovnih ljudi v okraju in po občinah.

Za uspešno organizacijo centralne proslave na Ljubljani, kjer predvidevajo udeležbo 100 do 150 tisoč ljudi so bili v okrajnem iniciativnem odboru določeni odgovorni za promet, za propagando, za gostinstvo in preskrbno, za zbiranje zgodbovine NOB, za kulturni program itd.

Pričakujemo, da bo osrednji iniciativni odbor za proslavo izdajal od časa do časa svoj bilten, kjer bodo poleg navodil za tekmovanje in proslavo vključeni tudi uspehi tekmovanja. Prebivalstvo okraja je v velikem veselju in odobravanju sprejelo vest o tem tekmovanju in o proslavi te zgodovinske desetletnice. J.V.

Postojanske priprave za veliki praznik Primorske

V torku so v Postojni formirali okrajni štab, ki bo postojanski okraj vsestransko pripravil na jesensko proslavo desete obletnice splošne vstaje primorskega ljudstva, ustavitev primorskih brigad in IX. Korpusa ter priključitev Primorske k Jugoslaviji.

Posebnični člani okrajnega štaba bodo imeli po sektorjih dela svoje posebne edinice — nekaj pomočnikov, izvedencev v svojem poslu. Sodelovale bodo pri tem seveda vse množične organizacije. Ljudska pravda bo organizirala pevske zbrane in godbene sekცije za kolektivni obisk, razen tega pa bodo zaradi priprav ti zbori imeli prizreditve v okolju svojega delovanja ali tudi v okrajnem merihu. Zveza borev bo pripravila zgodovinsko gradivo iz NOB v okraju, propagandisti bodo pisali o prispevku, ki ga je Postojanska dala NOB. Zlasti velik del je imao pri tem Pivsko in Podnadoško področje, Brkini itd. Za proslavo pa se temeljito pripravljajo tudi trgovska in gostinska podjetja zaradi sodelovanja pri organizaciji preskrbe na tej velikanski manifestaciji, ki bo predvidoma zajela od 150–200 tisoč ljudi. Treba bo nekoliko dela in premagati mnogo težav.

Tudi v našem listu bomo postopoma objavljali prispevke o deležu primorskega ljudstva v naši veliki borbi za svobodo. Vabimo k sodelovanju o tej temi zlasti še opisovanja organizacijskih začetkov OF, vojaških akcij in podobno vse bivše borece in aktiviste, ki so sodelovali na Primorskem v NOB.

Toliko »slavna in opevana nemška osvajalska vojska je morala kloniti pred zmagovalno jugoslovansko osvobodilno armado. — Na sliki: nemški ujetniki na Primorskem, ki so jih začeli jugoslovanski partizani pri Trstu

Letos smo izvozili iz koprskega okraja že nad 110 milijonov dinarjev raznega blaga

Tovarne podjetja in ustanove koprskega okraja so v prvih devetih mesecih letos izvozile za okrog 110 milijonov deviznih dinarjev raznega blaga. Največ so izvozili proizvodov ribiške industrije, svežih rib in vina. Glavna tržišča so bila Trst, Italija, Švica, Avstrija in Nemčija.

V istem času smo uvozili za 89 milijonov deviznih dinarjev raznega blaga, predvsem prehranbenih predmetov, kemičnih proizvodov za industrijo, strojev, blaga za široko potrošnjo in umetnih gnojil. Uvažamo smo iz Trsta, Avstrije, Nemčije, Italije in iz Francije.

S področja pomerstva je razširjena uredba v pravilniku vlade FLRJ, ki ureja vprašanje javnih radijskih oddajnih postaj ter njihovo organizacijo in ima nekaj določil o radijskih oddajnih samih. — Razširjeni so bili tudi predpisi o organizaciji protiletalske zaščitne službe, ki je seveda prostovoljna. Kljub sedjanju mednarodnemu položaju našega področja in dejstvu, da je po mirovni pogodbi z Italijo STO demilitarizirano in neutralizirano, je vendar zelo koristno, če se tudi naše prebivalstvo spozna z vsem potrebnim, kar je v zvezi z obrambo pred napadi iz zraka, čeprav za trdno upamo, da tega znanja ne bomo v praksi nikdar uporabili!

Zadnja številka Uradnega lista Vojne uprave JLA Jugoslovanske cone STO prinaša 13 uredb komandanata polkovnika Stamatovića o razširjeni veljavnosti na Jugoslovansko cono nekaterih jugoslovanskih uredov in pravnih predpisov.

S področja zdravstva je razširjena uredba v pravilniku vlade FLRJ o luških pristojbinah, o zdravniškem pregledu in cepljenju članov posadki ladij trgovske mornarice, o opravljanju plačila takša prošenj za izdajanje pomorskih knjižic in pravilnik o najmanjšem številu članov posadki na pomorskih ladjah.

S področja zdravstva se razširja na

okrajki nekaj predpisov Ljudske

republike Slovenije, med katerimi so:

predpis o izdajanjiju zdravil in zdravniških preparativ, o izdajanjiju

zdravniških potrdil, uredba o stro

kovnem nadzorstvu aparator in za

vodov, ki se bavijo s proizvodnjo in

prodajo zdravil in sanitetnega ma

teriala.

Na buški okraj je razširjena ve

ljavnost uredbe NR Hrvatske o za

ščitvi javnih poti.

Odgoditev popisa prebivalstva v Jugoslovanski cone STO

Poleg navedenih je še s posebno uredbo odložen popis prebivalstva Južne konice STO, ki je bil predviden za 31. marec 1953. Popis je odložen, ker tehnične priprave niso bile izvršene pravočasno. Prav tako je bila izdana uredba, s katero se odreja spremembu frekvence v električni mreži Jugoslovanske cone od sedanjih 42 na 50 period.

Ista številka Uradnega lista prima še nekaj uredb upravnika poštnih služb o izdajanju poštnih znakov.

Zvišanje cen mokri in kruhu

Gospodarski svet okrajnega ljudskega odbora Koper je obvestil vso trgovsko mrežo o novih cenah mokri in vseh mlevkovih izdelkov, ki so stopile v veljavo 23. t. m. Cene enotne pšenične mokre, 80% pšenične mokre, ržene mokre, koruzne mokre ter pšeničnega in koruznega zdroba so za 10 din višje od dosedanjih. Prav tako velja ta odločba za pekovske obrate, kjer se bo dignila cena kruha z 90% ali 80% mokre ter mešane mokre za 10 dinarjev.

Ta ukrep je posledica težav, ki se pojavljajo pri nabavi žita in mokre ter pri dvigu nabavnih cen omenjenih artiklov.

Postojnska gostinska in trgovinska zbornica se trudita za dvig gostinstva in trgovine

Obe zbornici sta imeli ta mesec letni obračun svojega dela. Dokaz, da so gostinski obrati našega delokroga pravilno razumeli pomen in potrebo po taki organizaciji, je številno teh včlanjenih v gostinski zbornici. Od celokupnega števila 142 gostinskih obratov v našem okraju, jih je včlanjenih v zbornici 138 ali skoraj 96%.

Gostinska zbornica okraja si je zadala se prav posebno nalogu vršiti inštruktažo svojega članstva po obrati. Prva redna skupščina je tudi ugotovila, da se je stanje gostinstva v okraju v primeri z letom 1951 izboljšalo zlasti v pogledu izboljšanja obratov, učinkova v njih, postrežbe gostom itd., vendar pa se še vedno čuti pomanjkanje večega gostinca, ki je edino pravo jamstvo, da bo dosegla turistična dejavnost v gostinstvu naših obratov enakovrednega cíntela. V ta namen je zbornica organizirala praktični tečaj strežbe, poleg tega pa še pouk slovenščine in matematike. Vsakoločno večanje tujškega prometa v Postojni (v lanskem letu 18.000 inozemcev in preko 100.000 domaćih turistov) je narekovala zbornici, da organizira za osebje gostinskih obratov mesta Postojne in okoliških krajev tečaj nemškega jezika, ki ga vodi tajnik zbornice tov. Sever Janko. Tečaj se je pričel 25. okt. in se še sedaj vrši. Prav posebno pa posveča zbornica pozornost vzgoji kletarskega kadra in zato se sedaj organizira tečaj umnega kletarstva.

Prav tako so se delovni kolektivi in tudi posamezni gostinci okraja zavezali pisati čimveč v mesečnik »Gostinstvo«, ki je začel ta mesec izhajati. Obenem so na skupščini ugotovili, da se je v letošnjem letu povečala gostinska mreža okraja s temi obrati: gostilne v Selcah, Slavini, Planini, Malem Ubeljskem, Palčjem, Jurčeh, Nadlesku, Gornjem jezeru, Kozarsku, Viševku in Novi vasi. Gostinska zbornica okraja pa je tudi uvidela važnost turizma v okraju in je podprla gradnje turističnih objektov v okraju z 1.322.000 din, kar je zelo hvalevredno.

Prav tako pa je imela ta mesec tudi trgovinska zbornica svojo prvo letno skupščino. Kljub temu, da je zbornica zaradi pomanjkanja prostorov šele začela z delom 1. nov. 1952, vendar pa je pokazala veliko živahnost. Štela je ob ustanovitvi 24 članov, od tega največ kmetijskih zadrug. Do skupščine se je število povečalo na 34. Za vzgojo trgovskega kadra je osnovana v Brežicah Trgovska šola za Slovensko Primorje. Bremena za vzdrževanje šole pa vzamejo nase trgovske zbornice v približno takih višinah: Postojna 500.000 din, Gorica 800.000 din, Sežana 230.000, Tolmin 240.000, Koper pa 410.000 din. Bodilo odbor si je za leto 1953 zadal tele naloge: vzgojo kadrov s šolo, s tečaji, ekskurzijami, kontrolo in dvigniti uvoz ter izvoz za potrebe okraja. Nameravamo in predlagana zdržitev obeh zbornic pa ni bila sprejeta zaradi odklonilnega stališča gostinske zbornice, ki smatra da so njene naloge trenutno še tako velike, da jih je treba reševati ločeno.

Mladina občine Koper okolica bo morala prelomiti z dosedanjem delom

V soboto so se zbrali zastopniki mladinskih aktivov občine Koper-ekolica na svoji drugi konferenci. Razpravljali so o načinu in metodah dela z mladino. Predvsem bo treba v nadaljnjem delu razvijati v mladinskih aktivih kulturno-prosvetno in fizičkulturno udejstvovanje po raznih društih. V posameznih aktivnih so s tem že začeli. Predvsem uspešno deluje strelski družina v Ankaranu, kakor tudi folklorna skupina v Škocjanu, v Bertoki pa prosvetno društvo »Marko«, ki je bilo svojčas zelo aktívno, toda zaradi raznih vzrokov je že nekaj časa mrtvo. Mladina je sklenila, da bo v bodoče aktívnejše sodelovala pri vsem tem in da bo tako naredila prelomnico v svojem dosednjem in bodočem delu. Na ta način bo lahko ugodno vplivala na mladino, ki hodi iz naše cone na delo v Trst. Glede na vse to

je konference sklenila, da bo v celoti izvajala program Socialistične zveze delovnega ljudstva.

G.B.

60. obletnica ustanovitve konsumnega društva Pobegi

V nedeljo smo se v velikem številu udeležili občnega zboru Konsumnega društva Pobegi, da bi z našo udeležbo počastili tiste tovarisce, ki so se pred 60 leti zbrali in ustavili naše društvo.

Ustanovitelji tega društva so si na svojem prvem občnem zboru izvolili za predsednika tov. Pečariča Rudolfa, ki je društvu predsedoval 25 let. Srdo zavestje starega Slovenca in s pomočjo vseh članov in nečlanov iz Pobegov je leta 1903 delovalo, da se si zgradili svojo lastno stavbo.

Ta hiša ni bila zgrajena znamenom, da bi služila samo za gostilno, temveč da postane zarišće kulture na vasi. Kmalu za tem je bil ustanovljen pevski zbor, ki je pri raznih nastopih imel prav lepe uspehe. Ta pevski zbor si je kupil svojo slovensko zastavo, ki je nosila ime svojega pevskega društva »Ullirija«. Ta zastava je dala navdušenje mladim in starem, da so bili združeni kot monolitni blok.

Po končanem občnem zboru smo se zbrali vsi skupaj v prostorih zadržnega doma, da bi na dan 60. obletnice ustanovitve našega društva zapeli nekaj narodnih in borbenih pesmi.

Nato je tov. Pečarič Avgust predlagal, da bi zapeli pesem »Ullirija«, ki so jo nekoč prepevali naši pokojni bratje in sestre. Vsi so odločno odgovorili, naj jo zapojejo. Nato še tovarisci Pečarič Avgust, Bertok Josip, Brajmik Nazar, Bentok Svatolator in Pobega Angel kot starci pev-

Zveze komunistov. Pogovor se je sukal predvsem o večjem stiku članov Zveze komunistov s prebivalstvom in o večji pomoči te organizacije Socialistični zvezi delovnega ljudstva.

BELI KRIŽ

Na množičnem sestanku članov Socialistične zveze delovnega ljudstva so se prebivalci pogovorili o raznih gospodarskih in socialnih vprašanjih na vasi. Živahna razprava se je razvila predvsem glede podpor, ki jih dobivajo nekateri socialno slabo stojecih vaščani. Da bi odpravili zadevne nepravilnosti, so sklenili napraviti točen seznam vseh podpirancev in tistih, ki bi še prišli v poštev za podporo.

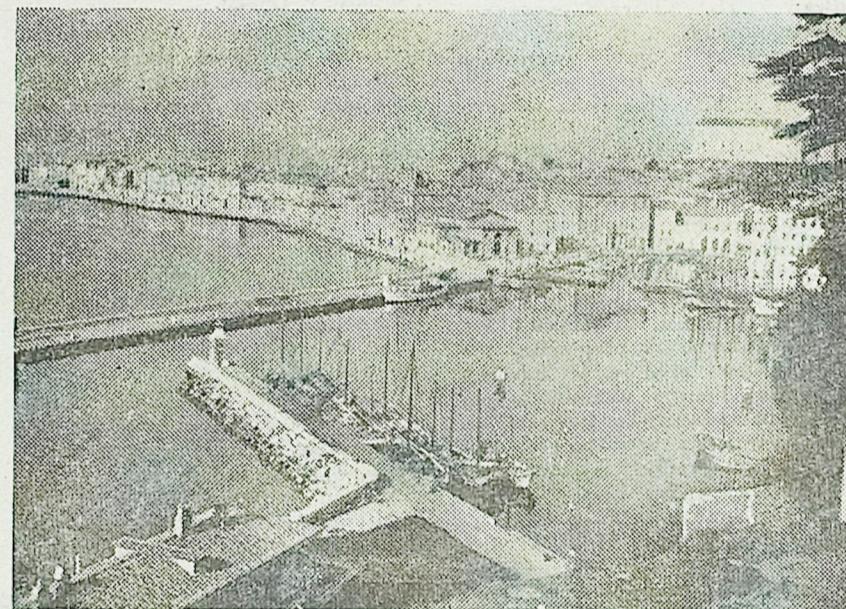
NOVA VAS

V Novi vasi je na nižji gimnaziji 11 članov, na osnovni šoli pa 66 članov Pomladka Rdečega križa. Vsi pomladkarji so plačali članarino že v začetku šolskega leta in vestno izpolnjujejo svoje naloge (skrb za osebno snago, ter red in snaga v šolskih prostorih). V tednu RK so izvedli pomladkarji proslavo s petnim programom. Mnogo prostega časa posveča branju organizacijskega lista »Zdrav pomladek«.

Reorganizacija vodstva PRK so pomladkarji z zadovoljstvom sprejeli. Odslej bodo dajali poročila krajevnemu odboru RK. Upamo, da bo novi način vodenja PRK uspešen in da bo pripomogel k nadaljnemu dvigu pomladkarjev na vzgojnem področju. T.P.

FLUOROGRAFSKA AKCIJA JE ZAJELA 90% PREBIVALSTVA OKRAJA

Konec preteklega tedna je bila zaključena v koprskem okraju fluorografska akcija, ki je zajela 90% prebivalstva. Pregledali so nad 26.000 ljudi v starosti nad 15 let.

Pogled na piransko pristanišče

ci zapeli. Nekateri tovarisci so poslušali s solzami v očeh.

Preden so se člani razšli, je tovaris Bertok Pavel predlagal, da se podvzamejo vsi potrebni koraki, da se nam vrne naša društvena zastava, ki je nekje v Italiji. P.A.

STRUNJAN

Na nedavnem občnem zboru kmetijske družuge so ugotovili, da je znašal lani čisti dobiček okrog 320.000 din. Večji del tega denarja bodo porabili za nakup kamiona in za večjega popravlja raznih objektov. Na občnem zboru so sklenili, da bo družuga nabavila kmetom umetna gnojila po znižanih cenah.

Precej so razpravljali tudi o odkupih povrtnine in vina. Ugotovili so, da je bilo v zvezi s tem več nepravilnosti, zlasti pri podjetju »Vino v Kopru«. Vsekakor bo treba letos delati bolj koordinirano. Primerne oblike sodelovanja bi bila ustanovitev posebnega sveta, v katerem bi bili predstavniki odkupnih podjetij in zadrug. S tem bi preprečili tudi razne špekulacije posameznikov, ki prihajajo odkupovat v Slovensko Istro in dosegli realne cene, ki ne bi bile v škodo niti odkupnim podjetjem niti kmetom-članom zadrugi.

*

Nedavno je bil v Strunjiju odprt sestanek Zveze komunistov, ki se ga je udeležilo okrog 50 ljudi, od tega 30 članov SZDL. V diskusiji so enako živo sodelovali člani in nečlani

stroški so znašali 3 milijone dinarjev.

Pri pregledih so odkrili 202 primera sprememb na pljučah. Prizadeti so bili takoj poslani v protituberkozne dispanzerje. V kolikor bodo ugotovili, da gre za tuberkulozo, jih bodo takoj poslali na brezplačno zdravljenje.

USTANOVITEV ODBOROV PROTILETALSKIE ZASCITE

V vsej jugoslovanski coni STO so po vseh večjih gospodarskih podjetjih ustanovili odbore protiletalske zaščite na osnovi jugoslovenskega zakona, ki je bil razširjen na jugoslovansko cono z odredbo komandanta vojaške uprave. Najuspešnejše deluje ta odbor v tovarni Arrigoni v Izoli, kjer se je začel prvi tečaj za varnostno požarno službo. Taeden se bo začel podobni tečaj tudi v Kopru.

Po vseh večjih centrih delujejo tudi tečaji prve pomoči, ki so jih organizirali odbori protiletalske zaščite skupaj z Rdečim križem. V načrtu pa je tudi organizacija tečajev protiletalske zaščite za tehnično, kemično in veterinarsko službo.

SESTANKI OBRTNIKOV KOPRSKEGA OKRAJA

Po vseh občinah koprskega okraja so te dni sestanki obrtnikov, na katerih razpravljajo o perečih vprašanjih obrtništva in volijo delegate

za letno skupščino okrajne obrtniške zbornice, ki bo prihodnji teden. Na skupščini bodo delegati vseh občin in republiške obrtniške zbornice razpravljali o preusmeritvi delovanja tukajšnje zbornice ter o raznih ukrepih za dvig obrtniškega delovanja v jugoslovanski coni STO.

NOVICE IZ PORTOROŽA

V Portorožu se je nedavno začel tečaj slovenščine za uslužbence javnih ustanov in podjetij italijanske narodnosti. Odziv je zelo zadovoljiv. Prav bi bilo, da bi organizirali tudi tečaj italijanščine za tiste Slovence v javnih ustanovah in podjetjih, ki tega jezik ne obvladajo.

V ponedeljek so prispevali v Portorož avstrijski filmski scenaristi, ki bodo skupaj s filmsko ekipo Triglav filma snemali v Portorožu in Savudriji film o letovičarskem življenju na Jadranu.

Celotna filmska ekipa z Dunaja, ki šteje 40 članov, bo prispevala te dni. Zunanje posnetke bodo v jugoslovanski coni snemali 10 dni.

V soboto sta se pri igranju zavzeli triletni Ivan Stel in njegova petletna sestrica Ada. V kuhi in načelu sta našla stekleničico s preparam proti noricam in zavzila več tablet, ki so podobne sladkorčkom.

Mati je to opazila še potem, ko sta oba otroka bruhala in ju je dve uri potem odpeljala v vojaško bolnico. Vojaškemu zdravniku je po 15 urnem prizadevanju uspel rešiti Ivana, medtem ko je Ada v nedeljo zjutraj ob 9.25 podlegla zavzemu. Po mnenju zdravnika vsebuje zdravilo precejšnjo dozo stroplina. Ada je zavzila 10 do 12 tablet, Ivan pa 4 do 5.

Omenjeni dogodek naj bo v opozorilno staršem, naj bodo previdni pri shranjevanju zdravil.

Ptujska mladina bo obiskala Postojno

Pred dnevi je postojnska mladina sprejela prijateljsko pismo mladine iz Ptuja, v katerem izražajo iskrene in tople pozdrave vsej mladini postojanske občine. Mladina iz Ptuja tekmuje za počastitev rojstnega dne maršala Tita. V program tekmovanja pa so vnesli tudi obisk primorske mladine. Zato so sklenili, naj bi prvi obisk veljal mladini Postojna in v pismu naprosajo, naj bi jim mladina čimprej ugodno odgovorila. Določili so 26. april. Dopoldne bi si ogledali postojansko jamo, Notranjski muzej in druge zanimivosti, popoldne pa naj bi mladina iz Postojne pripravila program z zabavo. Ob tej prilici bi ptujska mladina poklonila spominsko darilo.

Obisk mladine iz Ptuja je v kategoriji zadruge v Postojni je udeležilo okrog 190 ljudi, od tega 148 članov-kmetovalcev. Po poročilih upravnega in nadzornega odbora se je razvila živahnna diskusija, v kateri so člani razpravljali o nadaljnjem napredku svoje zadruge in sklenili, da bodo povečali predvsem zadržno mehanizacijo. Prvotni sklep o razdelitvi dobička 250.000 din med člane zadruge so spremenili. Ta denar bodo namreč porabili za nabavo raznih sredstev proti mrčesu.

Mestni komite mladine Postojna je na svoji seji enotno sprejel sklep da bomo Ptujčani kar najlepše sprejeli, poleg tega pa se nameravamo tudi odzvati njihovemu vabilu, da si ob prvi priliki ogledamo njihovo ožjo domovino - lepo Štajersko in znatenostno Ptuja. Poslali smo že odgovor Ptujčanom, v katerem toplo pozdravljamo zamisel o navezavi stikov med primorskimi Štajersko mladino, saj smo prepričani, da nas bodo taki obiski in razgovori obogatili ne samo s spoznanjem štajerske mladine, ampak tudi z novimi izkušnjami v delu naše organizacije.

Vogrič Marija

NOVICE IZ DIVACE

Nedavno so v Divači izvolili iniciativni pripravljalni odbor za primorski festival, ki bo 5. in 6. septembra v Novi Gorici, ter odbor za proslavo 1. maja. Sindikalna podružnica železničarjev je sklenila, da bo ob delavskem prazniku organizirala izlet v Ljubljano in v nekatere druge kraje Slovenije.

Preteklo nedeljo je gostovala v Divači dramski družina ljubljanskih železničarjev, ki je uprizorila v dvorani zadružnega doma veseljico »Utopijenca«. Gledalci so se dobro izvajani veseljigri od srca nasmajali. Vsekakor bi bilo dobro, da nas bi razne dramski skupine večkrat obiskale, ampak tudi z novimi izkušnjami v delu naše organizacije.

Pred kratkim smo odprli v našem kraju hotel, ki smo ga že dolgo prečekali. Tu bi pripomnil, da so na prizadetem pritličju napravili plosko streho, ki so jo pokrili z asfaltno opeko. Ali ne bi bilo bolje, da bi si na tem prostoru omislili verando z mizami, kjer bi bilo prijetno zatočišče za goste v poletnih večerih?

Ko smo že pri »stavbniem problemu, bi pripomnil še to, da ima okrajno mizarsko podjetje svoje skladišče v pritličnih prostorih vile »Lina«. Ti prostori bi bili vse bolj primerni za stanovanje, mizarsko podjetje pa bi si lahko omislilo dru-

Bilanca na občnem zboru KZ Cajnarje je pokazala, da je doseganji upravni odbor uspešno upravljal zadrugo. Seveda je ta upravni odbor zakrnivil razne gospodarske napake, na katerih naj se novi upravni odbor uči.

Dobička je bilo preko 300.000 dinarjev. Tega so razdelili na razne sklade. Preko 2.000.000 dinarjev pa so namenili za gradnjo zadružnega skladnišča.

Doselej je KZ kazala veliko razumevanje do kulturno-prosvetnega življenja ter podpirala, kolikor ji je bilo mogoče. Zato nam je toliko bolj nerazumljivo, kako je ravno na

do Jadra

Nekaj številk o prebivalstvu sežanskega okraja

Ko se pripravljamo na popis prebivalstva, ki bo v dneh od 1. do 3. aprila tega leta, se z radovednostjo sprašujemo, kakšne rezultate nam bo dal v primerjavi s podatki popisa prebivalstva iz leta 1948, čeprav ne moremo v vsem primerjati zadnjega popisa s predstojedinom, ker bo ta vsebinsko bogatejši, strokovno in tehnično popolnejši.

Zanimivo je pogledati nekaj številk iz popisa prebivalstva l. 1948, ki se nanašajo na sežanski okraj:

Skupno število prebivalstva v okraju (po sedanjem obsegu): 33.247, od tega 16.149 moških in 17.098 žensk. Žensk je torej več, in sicer 5,9 %.

Medtem ko je povprečna gostota prebivalstva na 1 km² v Sloveniji 70, odpade v sežanskem okraju na vsak kvadratni kilometr le 28 prebivalcev in smo po gostoti prebivalstva v Sloveniji na tretjem, predzadnjem mestu. Za nami so: na Primorskem okraju Postojna z gostoto 33 in Tolminu z gostoto 31, v mernilu Slovenije pa okraj Kočevje z gostoto 26 prebivalcev na 1 km².

Povprečno imamo v okraju 2.557 prebivalcev na občino, medtem ko je to povprečje za Slovenijo 3.179. Zanimivo je pri tem, da so naše občine po teritorialni razsežnosti povprečno največje v Sloveniji: povprečna površina v Sloveniji znaša 5.374, v našem okraju pa 6.742 ha.

Struktura prebivalstva okraja je po podatkih popisa iz leta 1948 bila naslednja:

Ciril Kobal

kmetij in kmečki	
delavec	22.744 ali 68,41 %
delavci	5.708 ali 17,17 %
obrtniki	785 ali 2,36 %
učenci v gosp.	412 ali 1,24 %
aktivni uslužb.	2.214 ali 6,66 %
upokojenci	1.334 ali 4,16 %
Skupaj:	33.247 ali 100,00 %

Pregled naravnega gibanja prebivalstva pa nam da naslednjo sliko:

V okraju se rodi letno okrog 650 otrok, torej nekaj manj kot dva na dan, umre pa okrog 420 ljudi, torej nekaj več kot 1 na dan. Porok je povprečno 300 na leto, to je nekaj manj kot 1 na dan. Koeficient mortalitete je 20 živo rojenih na 1.000 prebivalcev, koeficient mortalitete pa na 1.000 prebivalcev.

Število rojstev je torej preej večje od števila smrti in je naravni prirastek 7,2 promil.

Glede starostnega sestava prebivalstva je zanimivo to, da je ob popisu leta 1948 bilo v starosti nad 80 let 165 moških in 199 žensk, kar potrjuje že znano ugotovitev, da je življenjska doba pri ženskah doljša kot pri moških, oziroma da je na splošno umrljivost pri moških večja kot pri ženskah. Zato imamo skoro po vseh državah več ženskega kot moškega prebivalstva, čeprav nam statistika pove, da je na vsakih 100 ženskih novorojenčkov povprečno 107 moških.

Po družinskem stanju je bilo od skupnega števila prebivalstva l. 1948 v okraju samskih 52,5 %, poročenih 38,5 %, vдовelih 5,6 % in ločenih 0,1 %.

Posebno vprašanje za naš okraj je nepismenost, saj smo v tem pogledu v Sloveniji na zadnjem mestu. V okraju je od skupnega prebivalstva okrog 6 % nepismenih. Pri moškem prebivalstvu je ta procent 5,16 %, pri ženskah pa 6,35 %. Med ženskami je torej preej več nepismenih, kar med moškimi. Nepismenost je največja pri prebivalstvu nad 55 let starosti, in sicer 16,10 %, medtem ko je v srednjih starostih manjša in je pri mladini od 10 do 24 let izpod 1 %.

Tudi pregled šolske izobrazbe prebivalstva v okraju ni preveč razveljavljiv, saj je po podatkih popisa iz leta 1948 od skupnega števila prebivalstva: z osnovnošolsko izobrazbo 73,8 %, brez šolske izobrazbe 21,7 % ali vsak peti prebivalec.

Medtem ko ima v Sloveniji nižjo srednješolsko izobrazbo vsak 13., jo ima pri nas vsak 33. prebivalec, polno srednješolsko izobrazbo ima v Sloveniji vsak 35., v našem okraju šele vsak 100. prebivalec, visoko šolsko izobrazbo ima v Sloveniji vsak 178., pri nas pa šele 500. prebivalec.

Tako stanje je posledica raznaro-

siromašne otroke in otroke padlih borev in talcev.

Ob tej priložnosti bom povedala še nekaj besed kako smo lani preživeli letovanje v Banjalah ob Jadranskem morju. Na pot je odšlo iz Blok 10 nenečev in dijakov, ki so se vsi veselili, zdravi in zagoreli vrnili domov. Vsi so se naučili plavati.

Med njimi je bil tudi dijak III. gimnazije, ki še ni videl vlaka, kaj šele parnik ali morje. Zanj je bilo to veliko doživetje. Njegov vzlikli, ko je prvič zagledal pred seboj zeleno gladino, so tudi nas prevzeli in z uškrčimi očmi smo se razgovarjali o morju in o ljudeh, ki živijo ob njem.

IZA

Invalidi tolminskega okraja bodo obiskali Dalmacijo

Okrajni odbor ZVVI bo organiziral konec maja ali prve dni junija za svoje člane velik izlet ob jadranski obali od Reke do Ulejna in nazaj. Izleta se bo udeležilo 150 članov in bodo najeli posebno ladjo. Udeleženci bodo obiskali vse važnejše partizanske spomenike ob naši obali, zlasti pa si bodo ogledali otok Rab s pokopališčem in otok Vis, kjer je bil ob koncu vojne Vrhovni štab s tovaršem Titom. R.B.

Hoteindršica

Dramska skupina KUD »Rado Petkovšek« že dolgo vadi Jurčič-Delaškevoga »Desetega brata«, s katereim bo nastopila v kulturnem domu dne 6. aprila. Vsi člani igralske skupine so zelo navdušeni nad to igro in hođajo redno na vaje.

V sosednji vasi Zbirše pa so pred kratkim nastopili s igro »Moč uniform« in gostovali tudi v Rovtah.

Zbirše bodo v kratkem dobiti električno luč iz Logateca.

Tolmin

Nedavno so odšli dijaki četrtega letnika tolminskega učiteljišča po naših vasih na enotedenško prakso. To je bil prvi njihov prehod iz šole k izobraževalnemu delu na vasi. Lahko ugotovimo, da so nas povsod lepo sprejeli. Videli smo, da imajo učitelji po vseh veliko odgovornost in da morajo prebroditi mnogo težav. Največje težave so tam, kjer slabo delajo mladinske organizacije. Najbolj neobdelana sta fizično kulturno področje in pevski zbori. B.R.

Kreditiranje privatnega sektorja

Kakor je že bilo objavljeno po radiu in v obeh naših tehničnih bo Istrska banka v Kopru odobravala kredite privatnemu sektorju za krščje naslednjih potreb:

1. delavcem in namešencem v potrošniške namene,

2. kmetom in obrtnikom za do polnitve njihovih obratnih sredstev.

Gornje obvestilo pa je bilo mar-

sikomu nejasno, saj je banka medtem prejela več prošenj za posojilo, da

zajemkrat še ne odobrava. Za-

toto želimo podati v tem članku neko-

liko pojasnil, na osnovi katerih bo

vsakonur jasno, če ima ali nimajo po-

gev, da se mu kredit odobri.

Krediti delavcem in namešencem v potrošniške namene se odobravajo pod običajnimi pogoji in služijo za nabavo industrijskega blaga ali pa

za kritje izrednih stroškov (poroka,

smrt, rojstvo, daljša bolezni ali po-

dobno). Prvi so viraški, t. j. na ka-

zilko, drugi pa gotovinski. Glede

višine kreditov velja načelo, da banka

odobrava za nabavo industrijskega

blaga največ din 100.000,—, za

kritje izrednih stroškov pa največ

din 30.000.—. Krediti so v vsakem

primeru kratkoročni in se morajo

vrniti z obrestmi vred v najdaljšem

roku enega leta in pol. Kot kritje za posojeni denar služi banki bianco memica ter menična izjava, ki morata biti podpisani po kreditojemalcu ter po dveh poročih (delavci oz. namešenci). To so glavne značilnosti potrošniških kreditov.

Posojila kmetom in obrtnikom se

odobravajo za:

a) nabavo surovin in pomožnega

materiala,

b) nabavo semen, umetnih gnojil,

klavne živine in podobno,

c) nabavo manjše opreme s krat-

kim rokom amortizacije.

Tako kot potrošniki, so tudi kred-

iti kratkoročni, to je odpla-

čati se morajo v najdaljšem roku 1

leta in pol. Njihova višina je odvis-

Vipava

Nedavno je dramska skupina KUD »Drago Rojc« uprizorila v dvorani zadržnega doma veseloigrski dejanji »Revček Andrejček«. To je že druga uspešna uprizoričev agilne vipsavske igralske družine. Veseloigrski »Revček Andrejček« so sprejeli gledalci z velikim odobravljajem in je treba mladim igralecim k uspehu iskreno čestitati. L.F.

ALI JE PRAV TAKO?

ALI TO SLUŽI RAZVOJU RIBIŠTVA?

Podjetje za izvoz in uvoz rib ter

ribiškega materiala »Ribac v Izoli je pred približno enim letom imelo tudi ribiško floto, katero je z uspehom upravljalo in delno tudi samo izgradilo. Že takrat se nam je čudno zdelo, zakaj to floto premičajo v podjetje »Istra peseca«? Popolnoma nerazumljivo je pa bilo, da so po likvidaciji »Istra peseca« floto povezili tovarni ribiški konzervi »Ex Ampeleac«, ki je proizvodno, ne pa ribiško ali trgovsko podjetje. To napako so sedaj popravili, ko so floto od tovarne »Ex Ampeleac« ponovno vrnili podjetju »Ribac«. Ko je podjetje »Ribac« prevzemalo floto in material, je ugotovilo, da je velik del materiala v zelo slabem stanju in pretežno popolnoma zanemarjen.

Znano je, da je »Istra peseca« po prevozu flote podjetja »Ribac« takoj odposlala ladje v lov, ker so vse ladje bile v redu. Sedaj je pa ravnino narobe. Potrebno bo mnogo časa in stroškov, da se flota učišči za normalen lov. Na primer od 32 od tovarne »Ex Ampeleac« izročenih elektrogeneratorjev so 4 popolnoma neuporabni, na 22 pa morajo zamenjati razne dele in izvršiti splošna popravila.

Tovarna »Ex Ampeleac« je vedela, da mora flota in vse material biti pripravljen za nastopajočo sezono ribolova, da je flota narodna inovacija, pa vendar se danes ugotavlja znatna škoda. Kdo je kriv za tako malomaren odnos do narodne imovine?

POSTOJNSKA LOVSKA DRUŽINA

Postojna je v nedeljo imela redko priliko, videti lepo darilo, ki ga je uprava Brionov, letne residence predsednika FLRJ tovariša Tita, poklonila lovske družini Postojna. Poslala ji je namreč živil, enajst jelov, živali, kot jih naša lovišča do zdaj niso že poznala. Ta živil je le malo večja od srnjaka in precej manjša od karkaškega jelena, ki ga ima postojnska družina zdaj v svojem lovišču. Vse love in tudi živilovce zdaj zanima predvsem to, če se bo ta vrsta sploh obdržala v lovišču in kako bo napredovala, kakšen bo njen odnos do ostalih gozdnih prebivalcev, posebno še ker je lovišče bogato na sruhi, ki jih veliki jeleni ne trpi in ima svoj lastni živiljenjski prostor, kjer sruši skoraj ni itd. itd.

Ni moj namen, zdaj opisovati to, hotel bi se le dotakniti majhnega izgreda v zvezi z izpustitvijo teh jelov v lovišče, ker je značilen za razmere v lovskih družinah na splošno in posebej za postojnsko.

Po jelenu je šel na Brione in jih spremjal do Postojne član upravnega odbora in gospodar v družini, tovariš Šege Franc. Člani lovske družine so se že na vse zgodaj zbrali pri kamionu s prikolico, kjer so bili naloženi jeleni. Vsi so hoteli prisostovati svečanemu dogodku — izpustiti jelov v novo bivališče. Bilo je dogovorjeno, da jeli bodo ob tej priliki tudi fotografirati, kar naj bi služilo zlasti kot gradivo za okrajno lovske razstavo, ki bo v okviru »Postojnskega tedna« zadnje dni julija letos.

Ni treba posebej poudarjati, kako so vsi lovci želeli tudi iz poklicnega zanimanja prisostovati izpustitvi — nekateri niti spati niso mogli. Ker tovariša Šegeca še ni bilo na

mestu, ga je šel starešina družine, tovariš Anton Čehovin, iskat na dom in ga je tudi prispel. Tu pa je tovariš Šegec odločil, naj bo izpustitev ob II. uri, oziroma odhod ob tej urji iz Postojne, ker naj bi počakali še tovariša, ki je posredoval, da je družina dobila jelene. Lovci so na to seveda brez ugovora pristali, ker pa je bilo še štiri ure časa do tedaj, so odšli v lovišče in napravili forsiran pogon na morebitnega volka. Točno ob 11. uri so bili zapet na mestu. Zamislite pa si zdaj njihovo jezo in razočaranje, ko so videli, da je medtem Šegec Franc samovoljno napravil nekaj ljudi, odpeljal jelene na mesto in izpustil. Starešina in še en član sta celo najela avto in divjala za njim — prišla pa sta ravno prav, da sta lahko še pomagala naložiti nazaj na kamion prazne klette.

Lovska družina ni nobena vojaška edinica, čeprav člani nosijo orožje, tovariš Šegec pa noben komandant, da bi lahko z njim pometal, kot bi sam hotel.

NAŠA BRDA IN BRICI, ki v težavah ne klonejo ...

Se so ponosna mračnoredna lica
in še žalost v srcu neizmerna,
ko kraj Podgora, Pevne in kraj Mirna,
se v nočni luči zažari Gorica.

(Alojz Gradnik: Brda)

Brda, naša Brda!

Ce imam rad vso Primorsko, imam mogode še najrašča naša goriska Brda, to sončno zemljo, ki daje sladkega brica in veseli ljudi, ki živijo tod. Iz utesnjene tolminko-idijske doline me je leta 1944 dolžnost privzanesla na tvo nizkogorasti del Primorske. Imel sem včas, da vseh strani hkrati zasijalo sonce in me zavilo v svojo svetlo-božajočo gorkoto. Tako so bila vsa Brda živila slika razvihanjene revolucije, revolucije ljudi, ki zahtevalo in se vsi borilo za svobodo, za boljše življene. Žal, da je kameleonska politika zaveznikov po svoboditvi vrgla na pot napredka velikansko ovoiro, ki je Brici nikakor po moreju premostiti. Upaj, da bo čas nekdaj le spregovoril za...

Kapela gorjuporengeka pelina je kanala v razpoloženje Bricev, ko je mirovna konferenca odločila Goricu od Brda.

»Saj ni mogoče, da nas bodo zaveznički tako oslepili za veliko zaupanje, ki smo ga imeli vanje? Ali nam bodo zares zapopotnili naša gospodarska vrata prav pred nosom?«

Diplomati v Parizu so se mazlo poigrali z 8000 ljudmi Goriških Brd:

Pot v Goricu in Gorico samo damo Italiji, vam pa pustimo drugo nasmod 19 km daljšo pot čez Vrhovlje v Soško dolino in od tam v Solkan. Naši prijatelji Italijani so bolj občutljivi in mehkušni, zato naj bodo v mestu, vi ste bolj utrjeni in boste bolj utrjeni in boste že kako...«

Res prava svetopisemska salomonika razsodba!

Danes je moja dolžnost povediti resno tako, kot je:

Udarili ste naše poštene Brice tam, kjer je udarec najbolj zabol. Osemstoš slovenskih srce je zakravelo, osemstoš slovenskih ljudi je se v skribi zamislio v bodočnosti. Na osemstoš čel se je zarezala še ena globoka brazda, na osemstoš ust je legal molk in je za čas onesmoč veselo sproščena pesem o svobodi, ki je sicer bila vedno doma v Brdih...

LETA TECEJO ...

Zelja in skrb, kako živijo Brici, mi nista deli miru in sem odšel na obisk. Ko je avtobus brzel po Soški dolini, se mi je zdelo, da v brinjenju motorja silšim vsa tisoč imena nekdanjih sodelavcev – aktivistov: Pešpi, Jelko, Gravnar, Dike, Benečan: Toni, Kališ, Milan, Joško, Zdravljic, tovarisce: Soča, Jola, Volga, Ždenka, Nadja, Vera, Dunja in druga, ki jih je čas izbrisal iz spominov, a so njegovi obrazci ostali jasni in čisti. Še vidim prav tak, kot bi bilo včeraj tiste skromne in dečavne Benečane, ki smo jih obiskovali in so nam vedno ponudili »burjan« (kostanjev) in obutudek (kislega mleka), še vedno mi zvenijo v

učesnih zaupljive besede: »slavenski vojakje kot so nas imenovali in nihova zaskrbljena vprašanja: »ste paršli pri nogah?« (ali ste prisli po?)«

Ustavil sem se na razgledni višini nad vasjo Kojisko. Kot resni strazžarji so posejane vase na višinah nizkih gricov. Tam daleč skoro, v ravnni tone v večerni mrak Meda-

metrov na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgrajenih še 21 manjših vodnih rezervoarjev. Več od teh je že zgrajenih, drugi pa so v de-

metru na Vrhovlje. Vse do tja so že skopani jarki in položene cevi. Na rupu pa so zgradi dva velika rezervoarja z zmogljivostjo 8000 hl. Tu se glavna cev razcepila na dveje: prva za južni, druga za zapadnereja bo okoli 90 kilometrov. Za vsa Brda bo zgraj

Naša filmska umetnost

Nedvomno je film — poleg knjige in gledališča — najvažnejši kulturni faktor za vzgojo ljudstva. Tato mu je posvečena velika pozornost in so filmski delavci od scenarista pa do igralca postavljeni pred veliko, težko in odgovorno nalogo, saj je od njih odvisno, kako bo film vplival na gledalce, ali jih bo pustil hladne in bodo na njim pozabili, ali pa jih bo prevzel in se bodo navzeli njegovih človečanskih vrednot.

Pri nas je filmska umetnost nova. V stari Jugoslaviji je sploh ni bilo, ker kapitalistom ni bilo do tega, da bi nudili ljudstvu domačo umetnost, da bi prikazovali domače življenje in da bi ljudi vzgajali. Nabavljali so filme iz tujine in to takšne, ki so bili zanje privlačni. V njih so igrale napol gole lepotice in s tem polnile žepe mogeteve.

Tako smo bili po vojni popolnoma brez filmske umetnosti. Toda kmalu se je z našo prizadevnostjo filmska umetnost dvignila tudi pri nas. To prizadevanje je podpirala zlasti država. V vseh republikah so ustanovili filmska podjetja in še eno zvezno filmsko podjetje v Beogradu. V Sloveniji je tako začelo z delom filmsko podjetje »Triglav«. Toda delo je bilo težko. Manjkalno je tehnično vodstvo, strokovni kadar in igralci, ki jih je bilo treba vzeti iz gledališča. Med igro v gle-

vali našo narodnoosvobodilno borbo, pač pa so posegli v pravljicni svet.

Tako smo dobili tretji film, ki je bil namenjen predvsem mladini, »Kekec«. Scenarist je bil po istoimenski Vandotovi pravljici, režiral ga je nov režiser Gale, ki ni pokazal posebne nadarjenosti. Uspeh filma so rešili predvsem igralci, ki so bili res posrečeno izbrani, zlasti otroci. »Kekec« ni doživel velikega uspeha samo doma, ampak tudi v tujini, saj so mu na filmskem festivalu v Benetkah dodelili prvo mesto. Letos ga bodo vnteli tudi v Angliji.

Po teh filmih se je naša filmska proizvodnja nekoliko ustavila. Predviden je bil sicer film o Prešernu in »Visoko kromika« po istoimenski Tavčarjevi povesti, vendar pa ni prišlo do realizacije teh načrtov, ker bi zahtevali preveliko tehnično dovršenost.

Letos pa smo dobili kar dva nova filma: »Svet na Kajžarju« in »Jara gospoda«, ki je šele pred nekaj dnevi doživel krstno predstavo v Ljubljani.

Scenarist za »Svet na Kajžarju« je napisal Janez Potrč, ki ga že poznamo kot pisatelja dram iz kmečkega življenja in kmečkih povestih. Tudi v tem scenariju je posegel v kmečko življenje. Ljudje iz ljutomerških goric pometajo s starimi izkorisčevalci

domačnosti, pridobil pa je nekak evropski značaj, čeprav na svojo škodo. Scenarist je povest marsikaj dodal, veliko odvzel, tako da je na mnogih mestih prišlo do skonstruiranosti razvlečenosti in nezanimivosti. Toda priznati moramo, da je kljub nekaterim pomanjkljivostim »Jara gospoda« do zdaj naš najboljši film. Film je Bojan Stupica tudi režiral in je pri tem uspel. Z nekaterimi okrajšavami (razvlečeni in nepriripljivi prizori) ho ta film lahko šel tudi v tujino. Med dobre strani »Jare gospode« lahko štejemo tudi glasbo Bojana Adamiča, ki je znal z uporabo narodnih pesmi ustvariti prijetno spremljavo.

Kot vidimo je naša filmska umetnost mlada. Zato je nujno, da doživlja težave in padce, vendar pa je prav zadnji film pokazal, da lahko pričakujemo še marsikaj. Nedvomno bo novi film dal filmskim delavcem poguma, da začnejo zopet z novim delom.

L.K.

Prizor iz filma »Jara gospoda«: Stane Sever kot Pavle in Vladimir Skrbinšek kot pl. Malin.

Še o Tolminskem gledališču

Ker sem si ogledala vse tri predstave, sem z zamislanjem prebrala knitke tovaršja Pelana.

Najprej hočem še poudariti, da nisem nikakšen kritik - strokovnjak, temveč samo preprosta žena, ki rada obiskuje gledališke predstave in uživa posebno v dobrni igri igralcev.

Kar se tiče igralcev, se v celoti strinjam s tov. Pelanom.

»Ana Christie« je drama, jaz pa sem človek, ki se do skrajnosti poglobi v vlogi igralcev. Pri tej drami ni prišlo do take poglobitve, zato zelo nenaravnega igranja Ane, kar me je ves čas od začetka do konca igre motilo in nisem zapustila dvoranje z zadovoljstvom. Ne vem tudi, koliko so Irci vročekrni, vendar pa, da me je pojavila Mata zelo razočarala. Ves čas je predstavljal načadnega pretepača, čeprav je bila njegova vloga na bariči takša, da bi ga morali videti drugačnega, saj je obvladal tedaj razburkanico srce mladega pomerščaka nad vse močno čustvo ljubezni do Ane.

»Pohujšanje v dolini Šenflorjanskem« mi je bolj ugajalo. Glede Petra in Jacinta sem istega mnenja kakor tovaršja Pelan. Pričkujujem se tisti polovici vodstva koprskega gledališča, ki pravi, da je »Pohujšanje v dolini Šenflorjanskem« boljše od »Ane Christie«.

Tovaršja Pelan je mnenja, da je Cankar za mlado amatersko gledališče prezahetivo delo in da je začetka za mnoga poklicna gledališča trd oreh, kar tudi drži. Moje mnenje sledi tega pa je naslednje:

Od amaterskega gledališča se nikakor ne more zahtevati popolnosti

in te tudi nihče ne zahteva. Vendar se stremi za tem, da se v doglednem času z izkušnjami in vajo tej populnosti približa. Mislim, da ni napačno pribeti večasih tudi s težavnimi nalogi ali s težkimi deli, ker se na ta način mnogokrat hitreje preberejo večje težave. Seveda je zelo važna kritika, ki mora biti utemeljena in vsega upoštevanja vredna. V vsem tov. Pelanovem poročilu nisem našla nezdravje ali neutemeljene kritike. Upoštevati se mora tudi to, da je vsak človek individuum zase in vsak bo gledal na eno določeno stvar vsaj nekoliko drugače kakor drugi. Temu ugaja bolj to, drugemu ono. Tukaj mislim na različne detajle. Kar pa je močno v oči vpadajoče, to vidi tudi večja množica ljudi enako.

Zaradi tega se močno čudim užajenosti, ki je privedla v zadnjem članku »Vtisi s turneje Tolminskega gledališča« tovaršja Klanjščeka do samovale in do neutemeljene žaljenja tovaršja Pelana, ki je s svojim članom hotel le vzpostavil Tolminsko gledališče k še boljšemu delu.

Prav ima tov. Klanjšček, ko piše, da je naša dolžnost, da Cankarjevo študiramo in približujemo ljudstvu. Ne zdi pa se mi primereno, ko piše, da »je Cankar pisal za nas in ne za Kitajce, ki ne bi razumeli našega specifično slovenskega klečepazenja, ki ga Cankar biča«. Ves ta stavek bi moral tov. Klanjšček postaviti v pretekli čas, to je eno. Kaže namreč tako, kakor da smo Slovenci klečepazneži, s čimer je zaresil veliko napako. Koga je bičal Cankar in čigavo klečepazenje? Dobro nam je bila predstavljena pisana dñišč v Dolini Šenflorjanskem, torej bi se moral tov. Klanjšček v tem stavku jasneje izraziti. Cankar tudi ni pisal samo za nas Slovence, temveč tudi za druge, saj so njegova dela prevedena tudi v druge jezike. Ni res, da je bilo klečepazenje tistega sloja ljudi, ki ga ni več med nami in se ne bo mogel nikoli več uveljaviti, samo pri nas, bilo ga je polno tudi druge in še ga je.

Tudi konec članka tov. Klanjščeka in primerjava o številu gledalcev ni na mestu.

Lepo je, da se tov. Klanjšček tako zelo zavzemata za Tolminsko gledališče, vendar je pri tem nekoliko stopil na napačno pot. Zdaj se, da ne mara za kritiko, ki graja. Mi vse pa vemo, da se brez take kritike ne more priti do začlenjenih dobrih uspekov.

M.G.

xxx

Imel sem priliko videti samo predstavo Cankarjevega »Pohujšanja v dolini Šenflorjanskem«, ki jo je dajalo Tolminsko gledališče kot gost v Piranu. Nekaj pripombe, ki jih bom navedel v sledenem, se tiče samo omenjene uprizoritve, to se pravi, moje mnenje bo nekoliko odvisno od konkretnih razmer, v katereh so morali Tolmineci prikazati Cankarjevo farso. Mislim namreč na dejstvo — kakor je omenil že tov. V. Klanjšček v Slovenskem Jadranu 20. marca t. l. — da publica v piranskem Tartiniju ni bila tista, kateri je bilo namenjeno »Pohujšanje«. Tukaj predstavo Tolminec je bila v gle-

Strinjam se s kritiko Tolminskega

»Pohujšanja« v Primorskem dnevniku.

Tolmineci so si izbrali najtežje in najbolj problematično Cankarjevo edersko delo. Kako naj bi uspel z njim? Mar s poenostavljanjem?

Resmica je, kar trdi tov. Klanjšček na omenjenem mestu, če da Cankar ni pisal svojih del za Kitajce, mar več za nas vse. To drži. Toda njegova dela ne bodo postala popularna na tak način, kakor so to poskušali Tolmineci — z napačnim tolmačenjem in krivim prikazovanjem. Rajši mi kakor ponarejanje in poplivanje globokih osnov Cankarjevega dela. Če niste zmožni, pustite. Bodite si v svesti svojih moči in izbirajte drugod, ne pri Cankarju. On ni pisal svojih komedij in fars za takšno rabo.

D.H. — Portorož.

Ali si že član
Prešernove
dužbe?

Kakšne koristi imamo od kmetijskih odsekov Vpliv Sredozemlja na rodovitnost kraških tal

Za pritegnitev najnaprednejših kmetov, dobrih praktikov, k izboljševanju posameznih panog našega kmetijstva, so bili lansko leto ustanovljeni razni kmetijski pospeševalni odseki pri kmetijskih zadružah splošnega tipa. Predstavniki teh odsekov bi morali reševati vse pereče strokovne in gospodarske probleme kmetijstva, ki se običajno mnogočasno pojavljajo na teritoriju vseh zadruž. Člani teh odsekov so bili izvoljeni, toda pozneje so se redotokje spet sestali.

Mnogokrat tičijo vzroki tega zanemarjenja v napačenem tolmačenju vloge splošnih zadruž na vasi. Voditelji nekaterih še vedno razvijajo in širijo izključno trgovsko plat, kar so avtokritično prikazali na občinah zadružnih zborih, ki se te dni vršijo, pozabljajo pa, da je poglavitna naloga splošnih zadruž, dvig in pravilna usmeritev kmetijske proizvodnje.

• Tem se je že mnogo pisalo in raspravljalo, toda kljub temu prave vloge in živiljenske važnosti odsekov niso še razumeli v koprskem okraju. Morda eden od poglavitnih varovkov slabega uspeha teh odsekov tiči v tem, da so bili organizirani od zgoraj navzdo, ne da bi se posamezniki zadružnički globje pozanimali ter aktivno sodelovali pri njihovem ustvarjanju.

Razumljivo je, da na Primorskem, kjer niso delovali pred vojno vsaj podobni odseki, kot so na ostalem teritoriju naše republike, mislim predvsem na štajersku, zelo znana živinorejska in sadarska društva, ki so toliko pripomogla k dvigu mlečnosti in ugledu štajerskega sadja po vsej Evropi, je teže zbuditi zanimanje ter prikazati korist teh odsekov našemu kmetu, ki je kot suženj garal za obstoj.

Glede na talne in podnebne prilike je razumljivo, da so sadarsko-vinogradniški odseki najvažnejši. Če si ogledamo, kaj smo dosegli do sedaj v teh odsekih, moramo žal ugostoviti, da zelo malo. Toda zanimanje za vinogradništvo in sadarske vloge pri posameznih kmetih je veliko. Oni se zavedajo, da so njeni vinogradi, da ne gorovimo o sadovnjakih, stari, nerentabilni in da se ne morejo primerjati z sodobnimi vinogradi in sadovnjaki, ki obstajajo v zapadnih konkurenčnih državah. Zato nismo kos tržni konkurenči, naj si bo na tržaškem ali drugem inozemskem tržišču. Stara pesem, da sta istrsko sadje in zelenjava najbolj cenjena pri tržaških potrošnikih, ne drži več, saj so italijanski pridelki, ki poplavljajo že vedno več tržaško tržišče, mnogo lepši in bolj zgodnji. Zavedati se moramo, da zaostajamo vedno več na samo za tujim temveč tudi za domačimi (od ostalih okrajev Slovenije) proizvodi.

Današnje stanje lahko izboljšamo predvsem z oživljanjem kmetijskih

odsekov pri splošnih zadružah, ki naj s pomočjo znanstvenih odnosno poizkusnih ustanov ter strokovnjakov pripomorajo k krepkejši in odločnejši racionalni obnovi vinogradništva in sadjarstva.

Pred nedavnim so se sestali predstavniki teh odsekov v Kopru na sedežu zadružne zveze. Na tem sestanku so si začrtali program dela, ki bo brez nadaljnje, če ne bo ostal samo na papirju, mnogo pripomogel k dvigu občin panog. Najvažše točka programa dela govori o obnovi večjih kompleksov vinogradov in sadovnjakov, ki bodo nastali z združenjem manjših parcel različne lastnine, ne da bi motili posestne pravice. Določili so tudi sorte vinskih trte, ki bi najbolj ustrezale potrebam tujih uvoznikov in ki istočasno odgovarjajo tukajšnjim naravnim pogojem. Delo teh odsekov se nadalje razširi pri organizaciji skupne obdelave, glavnih oskrbovalnih del v novih racionalno posajenih vinogradih s posebno pozornostjo na uvajanja stojne ali vprezne obdelave tal in množičnega pravočasnega škopljjenja, za značanje proizvajalnih stroškov ter obavarovanje pridelkov. Množično delo bo zajamčilo ne samo korist posameznikov temveč tudi skupnosti.

Člani teh komisij bi morali biti strokovni vodilni kadri vsega vinogradništva in sadjarstva na območju svoje zadruge, zato bi se morali stalno teoretično in praktično izpopolnjevati. V ta namen so bili zamišljeni in deloma tudi ustanovljeni kmetijski izobraževalni tečaji, ki so jih pa zelo slabo obiskali prav člani kmetijskih odsekov. Nadalje se mora propagirati gojitev namiznega grozdja. Sorte namiznega grozdja, če so pravilno izbrane, bodo imele prednost pred vinskih. Zavedati se moramo, da se nahaja na najtopljejšem področju Slovenije, zato moramo predvsem vzetiti v poštev zgodnjne sorte. Da bi pravilno izbrali novejše sorte vinskih in namiznega grozdja, so poizkusne ustanove zadnja leta uredile male poizkusne vinograde, kjer gojijo najrazličnejše sorte. Ravno tako smo začeli množično selekcijo vinskih sort grozdja, ki je že prvo leto zajela kar 120 tisoč komadov tri. Kmetijski zadružni odseki so se zelo malo zanimali za to važno delo. Prihodnje leto bodo kmetijski odseki morali čim več sodelovati z ustanovo, ki vodi selekcijo, saj greta v korist posameznim zadružjem ali privatnikom.

Prav tako važna naloga sadarsko-vinogradniškega odseka bi morala biti v tem času organizacija čiščenja sadnega drevja in zimskega škopljjenja. Skrajni čas je, da pričnemo množično s tem važnim opravilom, ter da rešimo to, kar se še da rešiti, v naših že opustošenih nasadih. To je delo, ki so si ga začrtali zastopniki teh odsekov

na navedenem sestanku. Predvsem pa bodo morali razen z dobro besedo, z dobrim vzgledom potegniti za seboj vse ostale kmetovce.

Na zaključku lahko omenimo, da še ena, ki jo lahko smatramo za najvažnejšo, načela stoji pred našimi odseki, in sicer zbiranje pri kmetički mladini zanimanje do kmetijstva. Žal da, delamo po naši krvidi, se je v zadnjih letih odstojala kmetička mladina zemlji, ki je hraniila rjene očete. Moramo privrati mladini, da je zemlja bogastvo in ne suženjstvo, zaklad, brez katerega nobena država nai si bo še takoj bogata v industriji ali rudarstvu, ne more živeti.

Vztrajno delo zadružnega vodstva, predavanja strokovnjakov, ekskurzije, seminarjev, razstave ter pravilno nagrajevanje bodo zbudili zanimanje ter oživeli kmetijske odseke. Važno je, da se o teh vprašanjih pogovore zadružniki sami, da iz njih izhaja problematika, ki jo bodo sami morali rešiti v sodelovanju s strokovnjaki.

Dr. O. M.

Kdor je imel priliko potovati po južni Italiji, Franciji in tudi že po naši Dalmaciji, je lahko opazil, da se v Sredozemlju nikjer ne tvori sprstenina ali humus. Na Krasu sicer ni sredozemskega podnebja, vendar se pozna njegov vpliv, ker tudi tukaj redkokje nastaja iz izumrlih rastlin in živali humus. To pa zato, ker je živiljenje drobnoživk (mikroorganizmov) v tleh, predvsem bakterij zaradi toplega podnebja bujno razvito. Bakterije razkravajo vse organske ostanke do popolne mineralizacije. (V srednjem Evropi in višje gorivosti severu poteka vse to postopoma.) Zaradi pomajanja humusa manjkojo v tleh tudi humuzne kislune. Izluževanje je zato slabnejše kot v srednjeevropskem območju tijavih zemelj. V istem smislu deluje tudi močno izparevanje talne vode, ki se vsako leto periodično ponavlja (poletne suše).

Na Krasu ločimo lahko zato dve režimi glede gibanja vode v tleh. V deževnem dobi izpira padavinska voda lahko topiljev snevi in jih odnese v globlje plasti. Teže topiljevih in

koloindnih talnih sestavin (seksooksiidi) pa ne more odnesti zaradi pomajanja humuznih kislin. Izluževanje je zato srednje močno. Iz tega sledi, da jerovice ne moremo privzavati med slabe zemlje, kakor bo tudi že iz nadaljnega razvidno.

Poleti, ko je malo padavim in je izhlapevanje na površju tal zaradi vročega suhega podnebja izredno močno, zgubijo zgornje talne plasti mnogo vode in jo sesajo iz nižje ležišč plasti. Posebno močne so sesajoče sile v drobno gradičasti zemlji, kjer se vodne nitri zaradi ozkih spranj (kapilar) težko pretrgajo. S to vodo se vračajo v gornje plasti deloma tudi one snovi, ki jih je dejavje izlužilo.

Kraško zemljo barvajo seksooksiidi rdeče. Temnejši humuzni snovi navadno niso, zato ne dobi jerovica rive barve, kot zemlje v vlažnem, bladnjem podnebju. Na gruščatinah tleh, v katerih ni drobnih kapilar ali cevčic in kjer je poleg tega v vrhni plasti nekoliko več silicija (kremerita), je izpiranje in izluževanje močnejše. Na takih mestih je navadno tudi bakterialno živiljenje slabnejše, zato se začne kopici humus, kar izluževanje in zakisovanje še pospeši. Na takih tla se naselijo: jesenska resa (*Calluna vulgaris*), jugasta masnica (*Deschampsia flexuosa*), srčna moč (*Potentilla tormentilla*), pitan kostanj (*Castanea vesca*) in še nekatere druge značilne acidofilne rastline (ki ljubijo kislo zemljo), ki kažejo na to, da je lahko topiljevivi apnenec izpran.

Josip Ukmar

Posebnost šmarnice

Šmarnica (*Convallaria majalis*) je zelo zanimiva rastlina. Raste po grmičevju, po svetlih gozdovih. Spada v družino lilij. Priljubljena je zaradi lepega, nežnega cveta in prjetnega vonja. Do sedaj se še ni našla možnost ohraniti, odnosno ekstrahirati njeni rješavni snovi, kot delajo to že stoletja z vonjem vrtnic. Šmarnica ne da svojega vonja nikomur — ta umre s cvetom. Vse dijave, ki spominjajo na šmarnico daje posebna vrsta tropičnega lesa.

Iz korenike poženeta spomladis po dva v koničasto cveko zvita lista, ki se razvijeta v precej veliki podolgovati ploskvi. Cvete pa le na rastlini, ki je stara 3 leta. Pa še neko drugo posebnost ima ta ljubka vetrlica. Kimali beli cvetovi, ki so vsi obrnjeni proti sončni strani, se razvijejo v plodove, to so svelordeča jadode. Da plod kali, je pa treba čakati nič manj kot 11 let, torej se seznanje šmarnice nikakor ne splača. Vrtnarji si pomagajo drugače. Seme spravijo ob temperaturi 0°C stopinj v nekako umetno »zimsko srujanje«, nakar ga denevo v toplo grede, kjer hitro skali in tudi počne cvet. Na ta način vrtnarji lahko nudijo skozi vse leto cvetoče šmarnice.

Puški zadružniki sadijo krompir

fordske univerze, in to zaradi tega, ker je bilo že moje zadnje pismo njemu namenjeno, to pa naj smatra kot nadaljevanje. Z vso verjetnostjo lahko pričakujem, da se bo ta krogla, čeprav bi ugledala luč sveta in je ne bi mimogrede pozornosti mimočrpvega mornarja. Vendar je vredno poskusiti in Maracot se že pripravlja, da bo postal drugo, tako da se nama obema morda le posreči, da oznamimo svetu ta čudoviti dogodek. Ali pa bo svet nama verjetno, je druga zadeva. Toda če bodo ljudje videli to kroglo s steklastim ovjem in opazili v njej levigen plin, bodo prav gotovo sami uvedeli, da je na stvari nekaj nevsakdanjega. Vi, Talbot, pa na vsak način ne boste odvrgli tega pisma, ne da bi ga prej prebrali.

Ceželi kdo vedeti, kako se je stvar začela in kaj smo namervali, bo to našel v pismu, ki sem vam ga pisal 1. oktobra preteklega leta, zadnjo noč pred našim odhodom iz Porta de la Luz. Ce bi bil takrat vedel, kaj nas čaka, bi jo bil popihal še isto noč s čolnom na kopno. In vendar, tudi če bi bil vse jasno videl, bi vseeno ostal pri doktorju in šel do konca z njim. Ce vse dobro premislim, sem prepričan, da bi tako napravil.

Nadaljeval bom s pripovedovanjem dogodkov, ki so nastopili tistega dne, ko smo zapustili Kanarske otote.

V trenutku, ko smo imeli za seboj pristanišče, je stare Maracot naenkrat ves oživel. Končno je napočil čas za akcijo in vsa zadružna energija moža je kar vzplamela. Polastil se je ladje in vsega, kar je bilo na njej ter je vse podvrgel svoji volji. Suhoparni, vreščavi in raztreseni učenjak je naenkrat nekam izginil in namesto njega je bil tu človeški električni stroj, nabit z živiljensko silo in tresče se od mogočnih notranjih hotenj. Njegove oči so žarele kot ogenj za očali. Zdela se nam je, da je ob istem času povsod prisoten. Izračunaval je razdalje na svoji karti, primerjal merjenja s kapitanom, ginal je Scanlan na vse strani, nalagal mu je sto različnih poslov, toda vse njegovo početje je bilo polno metode in jasne smernosti. Pokazal je presenetljivo znanje v elektriki in mehanički ter je prebil dobršen del svojega časa pri potapljaški na-

pravi, ki jo je Scanlan pod njegovim nadzorstvom tedaj skrbno sestavljal.

»Čujte, gospod Headley, to je res čedna stvarca,« mi je rekel Bill Scanlan drugega dne zjutraj. «Pridite si jo pogledat. Ta naš doktor je pa že fant od fare in od sile spreten mechanik.«

Imel sem nadvise neprijeten občutek, da ogledujem svojo lastno rakev, obenem sem pa moral priznati, da je bila grobica še kar primerena. Dno je bilo že pritrjeno na štiri jeklenke stene in v sredino vsake so tudi že privili okenca. Na vrhu so bila zaklopna vrata za vhod, druga so pa bila vedeni v dno. Jeklena kabina je bila prvezana na tanek toda zelo trden jeklen kabel, navit na krovto in odvijal ter navijal ga je močan stroj, ki nam je tudi služil za dviganje globinskih mrež. Kabel je bil skoraj pol milje dolg, prav tako gumijasta cev za dovanjanje zraka, telefonska žica in žica, ki naj nam bi dovajala elektriko iz ladijskih baterij, čeprav smo imeli v kabini še posebno električno napravo.

Tega dne zvečer smo ustavili ladijske stroje. Barometer je kazal na slabo vreme in črn gost oblak, ki se je dvigal na obzorju, nam ni napovedoval ničesar dobrega. Edina ladjă, ki smo jo opazili, je bila neka ladja z norveško zastavo. Imela je vsa jadra spuščena, kot da bi pričakovala nevihto. Vendar je trenutno vse kazalo dobro in »Stratford« se je zibal rahlo na temnomodrem oceanu, pokritem tu in tam z belo peno, ki jo je na valovih dvigal pasatni veter. Bill Scanlan je stopil v moj laboratorij. Se nikoli nisem videl tega dobrodušnega človeka tako razburjenega.

»Gospod Headley, pridite pogledat,« je dejal, »spustili so tisto stvar v votline v dnu ladje. Pa ne, da bi se v njej naš gospodar spustil dol?«

»Seveda, Bill. In jaz z njim.«

»No, da, vem, da nista vidva pri čisti pameti, če kaj takega nameravata. Vendar se mi zdi, da bi bil velika mevža, če bi vaju pustil iti sama.«

»Ne, Bill, to pa ni vaš posel.«

»Nak, jaz pa mislim, da je. Naj me vrag vzame, če vaju pustim. Moje podjetje me je poslalo sem, da skrbim za tisto

(3)

Pri pregledu se je izkazalo, da je to bila krogla, napravljena iz zelo trdega stekla in napolnjena s tako lahko snovjo, da se je nihala, če ste jo vrgli v zrak, kot otroški balonček sem in tja. Bila je skoraj prozorna in v njeni notranjosti smo lahko videli nekaj, kar je bilo podobno zavitku papirja. Material je pa bil tako trd, da smo le z največjo težavo uspeli razbiti kroglo, da bi prišli do vsebine. S kladivom nismo ničesar opravili, šele ko je glavnji strojniki vtaknil pod zamašnjak stroja, nam je uspelo, da smo jo striši. Žal mi je, da moram povedati, da se je pri tem razpršila v iskreči se prah, tako da nismo našli večjega koščka za natančnejši pregled. Papirnatih zavitek smo pa vendor dobili in pri pregledu ugotovili, da mora biti zelo važen. Zato smo ga spravili, z namenom, da ga izročimo britanskemu konzulu, ko bomo prišli v Rio de la Plata. Od malih nog, to je petintrideset let, sem že na morju, toda to je najbolj skrivnostna zadeva, ki sem jo doživel. In tako pravijo tudi vsi mornarji na ladji. Kaj pa vse to pomeni, o tem naj si belijo glave pametnejši ljudje od mene!«

Toliko o nastanku povedi Cyrusa J. Headleya, ki jo prinašamo točno tako, kot je napisana:

Komu pravzaprav pišem? Menim, da bi lahko rekel: v solnjemu svetu. Ker pa je to precej netočen naslov, se bom obrnil do svojega prijatelja Sir James Talbota, profesorja ox-

Skrivnostni napis

Nekoč je živel starček, ki je iz lesa izdeloval vsakvrstne lepe predmete. V svoji majhni, sončni delavnici je starček od jutra do mraka rezjal lesene räcke ali dijje gosi, različne igräke, žlice, škatle za cigarete in se mnogo drugih lepih predmetov. Odkar je starček pomnil zase, je rad rezjal. Celo svoje življenje je preseidel v svoji delavnici z nožem v eni in s kosom lesa v drugi roki in rezjal, rezjal. Ko je kak predmet dokončal, ga je prelepo živopisno obarval, nato pa ga obesil v izložbeno okno. Ljudje so radi zahajali v njegovo delavnico. Pričačevali so jih izdelki dobrodusnega starčka, ki so bili plod njegove bogate domislijive. Prinajali so k njemu ne samo iz domacega kraja, pač pa tudi iz oddaljenih, pa tudi iz drugih dežel se je tu in tam oglasili kdo. Vsi so ga ljubili, kajti starček je bil dober, posten in moder.

Vendar, necta pa nihče ni vedel, ne razumel. Nad vhodom v njegovo delavnico je bil pribit nenašavan napis, katerega si nihce ni znal raztomačiti. Gušil pa se je takole: NIKOLI NISEM DELAL IN NIKOLOM NE BOM!

»Kako je to mogoče?« so se vpraševali vsi ljudje, ki so ga poznali. Saj vendar stari Ivan dela od ranejca jutri do poznega vecera, pa vseeno trdi, da nikoli ni delal in nikoli ne bo. »Prav zares nenašav-

no,« so govorili, »saj dela odkar ga poznamo in delal bo še mnogo let. Kaj vendar hoče povedati s tem ne-naydnim napisom?«

Nekega dne je neki kupec sklenil, da ga povpraša o napisu. »Ta napis pomeni to, kar pove,« odgovori starček, »nikoli nisem delal in nikoli ne bom.«

»Toda, dragi moj,« mu presenečen odvrne kupec, »vi vendar delate od jutra do vecera, iz dneva v dan rezljate. Kako morete trdit, da nikoli niste delali in nikoli ne boste?«

»Ce vi sami tega ne morete razumeti, vam tudi jaz ne morem raztomačiti besed,« odgovori starcek.

Kadarkon je starčka kdo povprašal, mu je starček vedno isto ogo-

voril. Ves ta čas pa je pridno rezbaril in delal, delal, brez prestanka, vedno srečen, vedno zadovoljen, vedno z nasmehom na obrazu in s pesmijo na ustih.

Toda ljudje? Ti pa so še nadalje razbijali svoje glave z vprašanjem, kaj je vendar hotel starček povedati s svojim napisom?

V starčkovo delavnico pa niso prihajali samo odrasli ljudje, temveč tudi otroci. Bili so vsem vrst: majhni, veliki, leni in pridi. Ko so leni otroci prvič obstali pred njegovimi vrati in prebrali čuden napis so dejali, da je ta starcek prav tak lenuh kakor so sami. Toda ko so vstopili v delavnico so videli, kako prično dela starci mojster in so se zacudili, rekoc: »Mojster, pa vi delate, vi niste tak kot mi. Torej le ni res tisto z napisa nad vašo delavnico! Starcek je nagubal svoje celo, ker pa je bil dobrodusen, je samo dejal: »Odignite, leni otroci! Vi tega napisa, ki je popolnoma v skladu z mojim delom, nikakor ne morete dojeti! In prav zaradi tega ostajam pri svoji tradiciji: Nikoli nisem delal in nikoli ne bom! Leni otroci pa so bili prevec leni, da bi se potrudili in skusal razumeti nacelo starega mojstra.

Vsi otroci pa niso leni. Nekoc je starega mojstra oboiskalo nekaj zelo pričnih otrok. Tuui oni so prebrali napis nad njegovimi vrati preden so vstopili v njegovo delavnico. Starcek jin je lepo sprejel in se zaceil pogovarjati z njimi, otroci pa so ga med tem pozorno opazovali, kako dela. To, kar so videli, jim je bilo zelo vsec. Ti otroci so prisluški se enkrat in se in se so pričajali. Kmalu se je v njih pojavila zelja, da bi tudi sami tako izdelovali tako lepe stvari kakor starci mojster. Starcek, videc njunovo vnemo, jim je pokazal, kako se temu lahko igrajo priznajo. In kar so izdelani, je bilo vedno lepse in prijetnejše za oko.

Na ta način so ti otroci, ki so rezbarili z velikim veseljem in radostjo, dojeli skrivnostno vsebino napisa nad mojstrovo delavnico. Dojeli in razumeli so, da delo, ki ga clovek opravlja z veseljem, dobro voljo in radostjo ni delo, pac pa veselje in radost. Ker pa so otroci tudi sami bili marljivi in delavni, jutri delo ni bilo oavec, kaj se je zopno in mučno, pac pa igranje in zaoblava.

Torej, kdor dela z veseljem in zadosenjem, ta ne dela in nikoli ne bo delal, pac pa se bo le zaoblaval in razvedru!

RESITVE UGANK IZ PREDZADNJE STEVILKE

LESNIKI: 128) goba mušnica, 129) pajek, 130) kosa, 131) dim.

CAROBNI LIK: 1) drug, 2) Rado, 3) udar, 4) gora.

pripravo in ce bo sta priprava na dno, potem je prav gotovo, da bom tudi jaz sei za njo. Kjer je tista jeklena skatna, tam je tudi moje mesto, pa naj bodo okou mene norci ali pa ne.«

Ker mi imelo nobenega smisla, da bi se clovek z njim pričkal, se je tako nas majhen kruh samomorilcev povecal za enega člana in nama in preostalo arugega, kot da cakava na povelje.

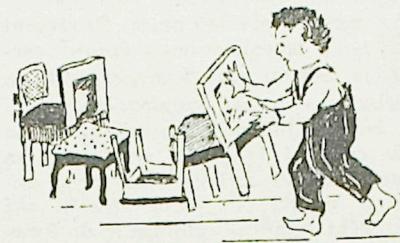
Vso noč smo imeli polne roke dela z zadnjimi pripravami in drugo jutro, po zgodnjem zajtrku, smo si v notranjosti ladje, nared za naso pustolovstvo. Jeklena kabina so na pol spustili v dvojno anko in mi smo drug za drugim zvezli noter skozi vratca, ki so jin za namiz zapirali v privrstanu z vijaki. Kapitan nowie je s pogrebnim orazom vsakemu od nas se sushnil roko, ko smo stopan mimo njega. Potem so nas spustili se nekonko nize, topot v vodo, da bi preizkusili, ce je nasa naprava vodoodzra. Le-ta je preizkusno dobro prestala, vsa vezirca so bila točno zatesnjena in nikjer ni voda pustila. Nato so odprti se sprednjo zaklopico in visen smo v oceanu pod lajco.

Bila je prav prikupna sobica in občudoval sem spremnost in načrtnost tistega, ki je vse ze vnaprej tako lepo urenil. Elektricna luce ni se gorela, toda na pol tropsko sonce je jasno sijalo skozi svetlozeleno vodo, skozi vsako okenc. Nekaterje ribice so svigale sem in tja, kot sredne nise, na zelenem ozadju. Znotraj je bila klop okou sobice, na stem so visen goniometer, topomer in ostani instrumenti. Pod klopo je bila vrsta jekleni, ki so preustavljale naso zalogo svinčenega zraka, ce bi se cevi za zrak kaj pokvaril. Te cevi so bile nad nasimi glavami in poleg njim je bila telefonski aparat. Lanko smo slišali zalošni glas kapitana, ki je primajal od zunaj.

»Ali ste se zares omočili?« je vpraševal. »Nivc hudega nam ni,« je odgovarjal nestrupo doktor. »Spuscalli nas boste pocasi in boste vedno nekoga pustili pri telefonu. Javljaj vam bom, kako in kaj. Ko prihemo do dna, ostanite tam, kjer ste, dokler ne prejmete mojih navodil. Ne bi bilo dobro, ce bi prevec napenjali žico, toda pocasno premikanje nekaj vozov na uro bo že zdržala. Sedaj pa — zacni te s spuščanjem!«

LENTOV LENČ:

Mihec se igra

Prosim lepo, naj pazi se vsak, Mihec sedi sreča naredil je vlak! Stoli vagoni so — on lokomotiva, zdaj puha in piha ter stole poriva.

Ce si ogledati hočete svet, hitro prtljago si spravite v red. S seboj pa vzemite najboljše bonbone, in hitro vstopite v tople vagone.

Se prej pa od starega Brunda — medveda vozni si listek kupite, seveda, če ne se zgoditi, da vas drugim za postavi na cesto sam Muc — kontrolor.

Ce vse dokumente imate zdaj v redu, naravnost odpeljemo se proti Bledu in z Bledu naprej — joj, to bo veselo, peljali se bomo v Deveto deželo!

Prosim lepo, naj pazi se vsak, že za odhod je prometnih dal znak! Mihec zapuha in že se peljamo. Kdo ve, če pridemo v belo Ljubljano?

1	2	3
2		
3		

1	2	3
2		
3		

BESEDE POMENIJO NAVPIČNO IN VODORAVNO:

1. ptič
2. žuželka
3. ribiška potrebščina
1. Prevozno sredstvo
2. organ vida
3. z njim grizemo.

Lešniki

- 138) Leseni dvorec, dščiči zastorec, koščeni predalčki, v njih sladki malčki.
139) Bela golobica — érn vran krog zemlje se lovita noč in dan.
140) Svetlinova hči na mizi stoji, na stene nas riše, zaspri, vse izbriše.

Zadnje besede je izustil s krikom blažneža. Ta trenutek je bil vrhunc v njegovem življenu, uresničenje vseh njegovih skritih sanj. Mene je pa za trenutek prešinila misel, da smo v resnicu prepričeni na milost in nemilost na videz patmetnemu zanesenjaku. Bill Scanlan je bil istega mišljenja, kajti pogledal me je, se nekako kislo zarezal in se potipal po čelu. Toda po tem divjem izbruhu je naš voditelj takoj postal spet prejsnji trezni in vase zaprti clovek. In v resnicu, ce je clovek samo pogledal okoli sebe ter vider red in smotrost, ki sta bila ocitna v vsaki malenkosti, je bil takoj pomirjen in prepričan o sill njegovega razuma.

Toda vsa naša pozornost se je tedaj usmerila k novim doživetjem, ki nam jih je primašil vsak trenutek. Kabina se je pocasi spuščala v globino oceana. Svetlozelenata voda se je prelivala v temnolivno. Nato je spet prešla v čudovito modro barvo, v razkošno temno modrino, ki se je postopoma zgoščala v mračnoškrlnato barvo. Globlje in globlje smo tonili — trideset metrov, sedemdeset metrov, sto. Zračne zaklopke so delovalne brezhibno. Dihali smo tako lahko in prirodno, ko da smo bili na palubi ladje. Počasi se je kazalec globinometra pomikal na številnici. Sto trideset, sto sedemdeset, dve sto.

»Kako je z vami?« je zahreščal glas poln tesnobe nad nami.

»Vse v najlepšem reduk, je zavpil Maracot nazaj.

Toda svetloba je začela ugašati. Ostal je samo še nejasen, sil somrok, ki se je neglo spremjal v popolno temo.

»Ustavitek!« je zakričal naš vodja.

Premikanje je prenehalo in obviseli smo dve sto trideset metrov pod površino oceana. Nekdo je obrnil pretlikalo in v istem trenutku nas je zazila čudovita zlata svetloba, ki je žarila iz vsakega našega okanca in ki je metalna dolge trepetajoče prame ne vneskočne vode okoli nas. S tesno pritisnjeni obrazi na debelo steklo, vsak na svojem okencu, smo gledali v prizor, ki ga cloveško oko ni še nikdar video.

Doslej smo poznali te morske sloje samo po nekaterih ribah, ki so bile prepočasne, da bi se izognile našemu težkemu

vlaku ali pa preneumne, da bi zbežale pred sakom. Sedaj smo pa zrli v čudoviti vodni svet, kakršen je v resnici. Cudno se nam je zdelo, da je ocean mnogo bolj gosto oblijuben, kot pa zemlja. Broadway ob sobotah zvečer ali pa glavna ulica Londona ob delavniku popoldne ne poznam živahnjega vrevnja, kot smo ga gledali pred seboj na teh širnih morskih planinah. Zapustili smo tiste površinske sloje, kjer so ribe brezbarne ali pa so na gornji strani modre, na spodnji pa srebrne. Tukaj smo imeli pred očmi bitja vseh mogočih barvnih odtenkov in oblik, ki nam jih lahko nudi samo oceansko življenje. Nežni leptočekali ali mlade jegulje so kot sijajnosrebrne lice bliskovito švige skozi pramen luči. Leni graju kačaste oblike, globokomorski piškar sta se ukajajo zvijala mimo nas, ali pa so črni krkoni, ki so jih bile same bodljike in usta, prav bedasto zjali v naše radovedne obrale. Včasih je priplavala mimo zavaljenia sipa in je buljila v nas s svojimi cloveško čemerjimi očmi, včasih pa nam je kakšna kristalna čista oblika oceanskega življenja pričarala pred oči cvetlična nežno lepota. Neka velika vretenica ali lokarda je neutrudno butala na naše okno, dokler ni temna senca tri metre dolgega psa priplavala mimo in ni lokarda izginila v njegovih zvezjih čeljustih.

Dr. Maracot je sedel ves zavzet, s svojo beležnico na kolennih, čečkal je vanjo svoje opazke in je stalno mrmaril zase nekakšne znanstvene razlage. »Kaj je to! Kaj je to!« bi ga slišal. »Da, da, to, to je chimera mirabilis, kot jo opisuje Michael Sars. Jejhata, to je pa luskavi krkon in, če se ne motim, neka nova vrsta. Gospod Headley, poglej si no tega dolgorecpa, ta pa ima čisto drugačno barvo od onega, ki smo ga ujeli v našo mrežo. Samo enkrat ga je pa kar vrglo nazaj. Bilo je takrat, ko je od zgoraj z veliko brzino šnila mimo njegovega okanca dolga in podolgovata stvar, ki je vlekla za seboj trepetajoči rep, ki mu ni bilo ne konca ne kraja. Priznam, da je to bilo zame, kot za doktorja, uganka, ki jo je rešil Bill Scanlan.

»Vse se mi dozdeva, da je John Sweeney, ta tepec, vrge svojo svinčeno sondu poleg nas. Menda se je hotel pošaliti in nam pomagati, da se ne bi počutili preveč osamljeni.«

Posta strica Mihe

zdravi Koritnikovo Helenko, ki mi poslala ljubeznišvo pisemčico! Saj je poznaš, kajne? —

Vse uganki iz predzadnjene številke so popolnoma pravilno resili naslednji mali ugankarji: Ursič Zora iz Idrskega, Perhaj Mimí iz Stopnjaka, Magdalena Bombač iz Cajnarjev, Anica Šavli iz Idrskega in Jadran Rebec iz Pivke. Vsi ostali mali ugankarji pa so se zmotili pri 136. Lešniku! Kljub temu pa sem tudi nujne resitve smatral za pravilne, ker so res po svoji pravilne! To so bili naslednji: Kravanja Majda iz Valdoltre, Dušan Klemen iz Gornejca, Kebec Branko iz Cerknica, Bauman Serafin iz Studenega, Černigoj Ivan iz Rauberkomande, Jurca Feliks iz Bukevja, Paver Vesna iz Cerknica, Belčič Valč in Andreja iz Planine, Rupnik Berto iz Straže, Podboj Sonja iz Studenega, Vilhar Marko iz Pivke, Krašovec Franc, Korošec Anica, Krašovec Mari iz VIII. razreda v Kraševci Mari iz IV. razreda, Krašovec Silvo, Strukelj Franc, Krašovec Ani in Mišič Mari, vsi iz Ulaka pri Sv. Trojici, Dobrin Ratajel, Korošec Miro, Korošec Ivan, Dobrin Vojko, Dobrin Jelka in Matičič Jelka, vsi iz Jersanovega; Knap Janez, Otoničar Frančka, Knap Jože, Prevec Ivanka, Otoničar Joža, Metlikovec Franc in Knap Marija, vši iz Podslivnice, Ponikvar Marija in Skrlj Roman iz Slemena, Hiti Mari iz Kraje Marija iz Andrejčevega, Anzelc Alojz, Strukelj Milka in Rot Slava iz Zalesa, Šivec Marija, Mramor Marjan, Korošec Jože, Vlado Žnidarič in Jože Žnidarič, vši iz Mramorovega, Prevec Ivan, Snel Frančka, Turšič Frančka in Nared Frančka iz Mahnetov, Modic Dragica in Kovacič Jože iz Rožanča, Mramor Lojze, Pikon Fulvija, Krašovec Mirko in Kovacič Zvonec iz Sv. Trojice, Maček Franc iz Bočkovega, Bečaj Ira iz Bajkovega, Korošec Iva iz Ograda, Intihar Marija iz Zavrha, Otoničar Milka iz Hribarjevega, Dekeleva Florjan, Kenič Joško, Ogrizek Janko, Bergoč Anton, Ipavec Florjan, Šenkine Anton, Sever Cvetka, Ogrizek Franc in Pavčič Lučano, vši iz Orečka ter Gorkič Frančka iz Rakulika. Samo Lešnike pa so mi poslali: Derencin Aldo iz Šmihela, Skvarča Frančka iz Kačje vasi, Srebotnjak Rudolf iz Šmihela, Klančar Lojze iz Lipelj pri Planini in Klanček Bruna iz Šmihela. Z veliko zasmudo pa sta mi poslali reisitve ugank iz 10. številke Fuks Milena iz Nabrežine in Belčič Valči iz Planine. Izbrali so bili naslednji ugankarji: Bauman Serafin iz Studenega, Dobrin Vojko iz Jersanovega in Seer Cvetka iz Orečka. No, mali ugankarji, topot ste dobro odrezali! Glejte, da bo prihodnjih prav tako!

Spomladanski nasveti

Narodna pesem: „Prišla bo pomlad, učakal bi jo rad, . . .“

Glih skokih iz zime v pomlad, kačniki so v našem podnebju, nam pretijo majhne, pa tudi velike nevarnosti. Zato naj nas vodi zlasto pravilo: Bodimo zmerni in ne pretiravamo v ničemer. Nam sammim se bo povrnilo, če se bomo potrudili biti strpni in razumevajoči napram drugim, s sodelaveci v službi in v družinskem krogu, prav posebno pa v šoli in doma z doraščajočimi otroci. V mladini prekipevajo posebno spomladi nasprotujoča si čustva. Mladi ljudje postanejo ali raztreseni in zamišljeni ali ključovalni in zaprti vase ter polni romantičnih in velikih načrtov. Vsi skupaj pa radi pretiravajo.

Ob pretiravanju trčimo ob najbolj vsakdanjih stvareh. Pravilo starih zdravnikov, ki so živeli povezani z naravo, se je glasilo: spomladi ne odloži prezgodaj zimske obleke, jeseni pa jo pozno obleci. Čim posije prvo spomladansko sonce, bi hoteli mladi ljudje odvreči težko zimsko obleko. Kako naj do povemo šolarju, posebno pa dijaku, da je plač še potreben? Večina sošolcev ga ne nosi več, prava sramota je torej biti še vedno oblečen. Saj smo še odrasli neučakani in ne mislimo vedno na zdravje — že ga imamo — pa bi zahtevali razumevanje od mladine, ki nima izkušenj! Isto velja za posedanje in ležanje na zemlji, saj se tako prijetno zlekinti in predati sončnim žarkom. Ljudska modrost pozna za to dve pravili: »Ne sedaj na zemljo v mesecih, ki imajo v imenu črko »r« in »Marčno sonce je strupeno«. Razumljivo je, da si želimo sonca po pustih in vlažnih zimskih dneh.

ODPRIMO SONCU NA STEŽAJ VSA OKNA,

Izpostavimo mu zimsko obleko, poštelnino, žimnice. Dobre gospodinje se ob prvih sončnih dnevih lotijo v vnemo velikega čiščenja. Vendar naj tudi one ne pretiravajo. Stare dobre navade, da naj bo za »Vzem« vse počiščeno, se le držimo —

Nikoli ni toliko nežnih in strastnih, izgovorjenih ali napisanih izlivov srca, kot spomladi; nikoli pa tudi ni toliko samomorov, duševnih motenj in prepirov. Kot si li vsa narava z nezadržljivo silo k novi rasti, postanejo tudi ljudje v svojih čustvih in odnosih bolj burni. Pri na-

pače si določimo rok kadarkoli že — le smotro si razdelimo svoje delo, kajti preutrujenost škodi zdravju in dobri volji. Preutrujena gospodinja bo le težko strpna in potrežljiva ob spomladanskem razpoloženju svojih otrok in tudi moža.

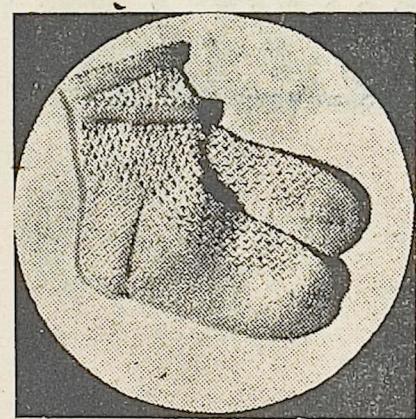
KAMOR PRIDE SONCE NE PRIDE ZDRAVNIK,

pravijo, pa vendar tudi s soncem ne smemo pretiravati. Ne pustimo otrok, da bi se igrali razoglavli pre dolgo na spomladanskem soncu. Prva vidna posledica bo preutrujenost in glavobol. Posredne posledice pa so lahko še vse resnejše. Spomnimo se ljudske govorice, ki pozna pomlad kot kritičen čas za bolnike in za stare ljudi. V izrekih: »Pomlad ga je vzel« ali »Ne bo preživel pomlad« povezujejo ljudje pomlad, zdravje in smrt.

Narodna pesem pravi: »Prišla bo pomlad, učakal bi jo rad, da bi zdrav vesel...« Za to gre. Trudimo se ostati zdravi, da bi se mogli veseliti pomlad in življenja sploh. Vpliv matere, žene in gospodinje navaja družinske člane k rednemu življenju in utruje zdravje.

GOSPODINJE PRIPRAVLJAJO POTREBNO ZDRAVO HRANO,

kajti nikoli nima organizem tako izrazitih potreb po dolenji hrani, kot spomladi. Čez zimo zaprta žival plane na prvo zeleno bilko, ki jo zagleda in tako tudi otrok instinktivno išče, kar rabi. Dve ali tri letni pomočnik rad zmanjne materi pri čiščenju zelenjave, kaj presnega in nese v usta zato, ker mu primanjkuje vitamin C, ki ga je mnogo v sveži zelenjavi. V zgodnji pomladi naj ne bo obeda brez presne zelenjave. Biti mora res sveža, zato ne sme ležati dolgo na zraku ali se namakati v vodi. Njena vitaminska vrednost se delj časa obdrži, če jo zavijemo v časopisni papir in spravimo v temnem in hladnem prostoru. Ce ne gre drugače, naj gospodinja zniža v proračunu postavko za meso ail pa naj pošlje otroke na-

Kratke otroške nogavice, ki jih lahko spletete sami iz ostanka bele ali barvaste pavole.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

OTROSKE BOLEZNI IN POMLAD

Vreme in podnebje vplivata na vse živo. Vremenske izpembem se izražajo na razpoloženju in na delovni sposobnosti zdravega, umerjenega in utrenjega človeka. Še bolj ocenit je učinek sprememb v ozračju ob bolniških posteljah.

Zakaj umirajo kronični bolniki, ki so se upirali smrtni dolge tedne, nenadoma v istem času? Spremembe v temperaturi, vlagi, zravnem pritisku in v vseh bolj ali manj znanih lastnostih ozračja, sredi katerega živimo, izvode isto neprimenjeno hladno sapo, ki upihne slabotno brlečo plamenčke življenja, kljub negi in kljub zdravljenju — kakor to opazijo zdravniki na večjih oddelkih — v eni noči ali v nekaj zaporednih dneh. Nevarni so nenadni, ostri prehodi. Boleče jih občutijo revmaticarji in srčni bolniki, tisti, ki jih muči glavobol, davno zaraščeli prelom, slabo zaceljena rana, zunanja ali notranja, in vsi živčni občutljivi, prepirljivi in dovezetni ljudje.

Angloški avtomobilisti gojijo kanarcke, ki pojego samo v prijetnih lepih dneh. Kadars kanarcki

ne pojejo, vozijo previdni angleški avtomobilisti še bolj previdno. Izkušnja je namreč pokazala, da so prometne nesreče v tem času pogosteje. V nekaterih državah obvezajo metereološke postaje razen pilotov in kmetovalcev tudi že zdravnike in bolnike in jim napovedujejo nevarne dni.

Prehodni spomladanski čas vpliva na trate in na gozdove, na mlado in staro, na ozračje v domači hiši in na ozračje v svetovni politiki. V našem podnebju kličejo starši zdravnika k bolnim otrokom najbolj pogosto od februarja do aprila. Spomladi je sezona prehladov, od influenze do pljučnic, ter čas akutnih — itusov in razvetoval doslej potuhnjemih bolezniških procesov. Svojevrstna in hurna otroška bolezen tetanija (ital. »špažni«, nemški »Fräse«), ki je posledica dolgotrajne nepravilne prehrane, je vezana očitno na pomlad.

Ob različnih nadlogah naših otrok ni mogoče napisati splošno veljavnega recepta. Eno pa drži: ljubeče, dobre materje so prvi in glavni varuh otroškega zdravja od spomladi do spomladi in iz roda v rod. Dr. B. S.

birat mladi regrat, rman in druga spomladanska užitna zelišča. Tudi trda peresna zelenjava kot je ohrov, špinaca, regrat, je drobno nasekljana v obliki solate mnogo okusnejša. Če otroci nimajo radi zelenjave, zato ker je niso vajeni, jim podtaknemo drobno nasekljano špinaco (ki ima poleg vitamina C tudi dosti železa) v piré, riž ali juho, tako da je niti ne opazijo. Edino neuležano sadje zgodne pomladi —

LIMONE IN POMARANCE — vsebujejo velike količine vitamina C. Zelebi li si takih cen, da bi ga mogli uživati vsi kot reden dodatek hrani in ne le za posebne prilike.

Poleg vitamina C so se izčrpale preko zime v telesu zaloge vitamina D, ki se nabira v organizmu tudi pod vplivom sončnih žarkov na kožo. Prav spomladi bomo prišli do njega najlaže, ne da bi bilo treba segati po zdravilih. Poznate krepke kmčekki pregovor o sveti Neži? Nikoli ni na razpolago toliko jajc kot spomladi. V rumenjaku je narava nakopičila vse, kar potrebuje mlado življenje za rast in tudi sorazmerno velike količine vitamina D.

SUROV RUMENJAK,

zmešan s sladkorjem, zamešan v juhu, v pire ali v mlečni zdrob je za rahitične otroke odlično zdravilo.

Dobro oboroženi v vsakdanjem boju proti boleznim — spočiti in dobro hranjeni — se sovražnika rajši izogibajo. Ne silimo brez potrebe k bolnikom, predvsem pa čuvajmo otroke pred njim.

SKORAJ VSE BOLEZNI

so do neke mere kužne, pa naj gre za navaden »prehlad« za »bronhite — polmonite« ali za obvezne ošpicje.

Bolezen, ki jo preboli odrasli brez škod, lahko postane otroku usodna. Največkrat ne mislimo na to pri tistih starih tuberkuloznih bolnikih, ki se svoje bolezni sploh ne zavedajo ali pa je nočejno imenovati s pravim imenom. Imeli so le katar na pljučih ali kvečaju vnetje rebre mrene. Posebno na deželi vidimo pogosto nonota ali pranonota, ki je še kar dobro prezimil, zdaj ga je zabilo spomladansko sonce na prostu, kjer pestuje pred hišo najmlajšega. Ceprav pritisca spomladansko delo od vseh strani, naj ne prepusta mlada mati svojih malih otrok v takšno nevarno varstvo. Mlada mati in gospodinja naj se zaveda, da podpira tri vogale pri hiši. Sreča je, če stojijo na trdnem temelju, ki mu pravimo zdravje. M. S.

Tokrat nekaj za naše mlade deklice. Prvi model je s tričetrinskim kimono rokavi in s pestrobarvno vezanko. Krilo je dvodelno, ravno ukrojeno, zadaj razširjeno z nasproti položeno gubo in ima velike žope. Druga deklica obleka je z dolgimi rokavi, notranjimi žepi in krilom, ki ima spredaj vloženo volto gubo. In zadnja mladostna obleka je z enostavnim živčkom in krilom, ki ima spredaj po dve gubi na vsaki strani, zadaj pa nasproti položeno gubo v sredini.

Tudi likati ne zna vsaka

Pred likanjem se morate vedno prepricati, ali je likalki pravilno vloženo ali nekateri tkanine prenešeo le srednjo vročino.

Bombažne tkanine in platno lahko likamo vlažno in s precej vročim likalkom. Prav tako likamo volneno blago, in sicer suho in obrnjeno narobe ali pa po pravi strani v vlažno krpo, da s tem zlasti pri gubah odstranite vlago. Ako se pokažejo po končanem likanju obtisi pri šivih in

drugod, je treba na tisto mesto še enkrat položiti vlažno krpo in držati nad blagom vroč likalknik, ne da bi se ga dotikal. Svetleča zaličana mesta pri tem izginejo. Dobro je, da blago po vsem tem se previdno skrati.

Prava svila in umetne tkanine ne prenesajo velike vročine, zato pazite na likalknik, da bo vedno le srednje vroč. Če je svila oprana, je najbolje, da jo likamo takrat, ko še ni čisto suha.

Santung in vse tkanine iz srovevne svile likamo suhe.

Blago krep se pri pranju zelo skrči, zato ga moramo še vlažnega raztegnuti. Najbolje je dati blago kar v čiščenje, ker se bomo prehrudojevale, če oblike ne bo več taka, kakor je bila prej.

Zoržet ali ſifon bomo likale na frontki ali na kakki drugi zelo mehki podlagi.

Zamet likamo v znaku, da ga ne pothaćimo. Črtast zamet pa likamo narobe in ga pozneje še skrčimo. Zamet pritrdim na robu likalkne dekse in premikamo nad njim likalknik sem in tja, toda tako, da se pri tem zameta ne dotikamo. Dele zameta, ki se obtisnjeni, odstranimo s paro, ako držimo obliko nad vrolo vodo. Bolj trdovratne dele previdno skrčimo.

Kadar perete nagubana krila, vam svetujemo, da gube označite s svetlim sušilcem. To sicer dolgočasno in odvisno delo vam pri likanju prihrani mnogo truda. Gube položite po označenih črtah in jih tu in tam pripnete z bučiko, da se ne premaknete. Na krilo položite vlažno krpo in v vročem likalknikom zlikajte. Ko odstranite bučike, krilo še enkrat zlikajte z vlažno krpo, da izginejo sledovi bučik, na koncu pa ga še polikajte s suho krpo.

Kadar hočete likati moževe hlače (seveda spet z vlažno krpo), morate paziti, da likate po robovih, ki jih je napravil krojač. Hlače namreč niso preprost in ravni kos, marveč se kljub prednjemu gibam, ki so videti ravne, v profilu prilegajo obliku nog. Robove zaobrnite malo nazaj in jih nikdar ne likajte naravnost in parallelno z likalkno desko. Za sušenje je bolje, da ga daste v likanje krojaču, ki ima za to primerno desko in blazine.

Nylon in perlona ne smemo likati! Pri pranju se te tkanine ne zmečajo in ne izgube svoje oblike.

Ce ste obliko po nesreči malo osmodili, izperite začganja mesta takoj s čisto vodo. V najlužih primerih si boste pomagale s kisom ali s čebulnim sokom.

Kadar postane likalknik hrapav, ga zgladite s finim papirjem ali pa s koščkom sveče.

ŽENE po svetu

O ZAPOSЛИVJI ŽENA V AMERIKI

Po podatkih ameriškega ministrica za delo je zaposlena v Ameriki vsaka tretja žena. Zanimiva je trditve ameriških pristojnih organov, da ni ta zaposlenost posledica vojnih potreb niti ne pomanjkanja delovne sile. Vse večji uspeh ameriške žene v javnem življenju je rezultat ne-nenegrnega splošnega napredka in posebej napredka žena samih.

Statistika o poklicih ameriške žene pa kaže, da so zaposlene na vseh delovnih področjih. Več kot 50 odstotkov bančnih nameščencev so žene in več kot 6000 žen so v bankah visoko kvalifikirani nameščenci. Žene v Ameriki pa zavzemajo tudi odgovorne, visoke in važne položaje. Na čelu treh železniških družb so žene. Žene so tudi člani velikih industrijskih podjetij. Najvišje položaje imajo celo v zunanjosti politiki. Prav tako so postale žene važni činitelji v delavskih organizacijah, ki jih vodijo zaviranja vrednim uspehom.

Zadnja leta se je zelo dvignil odstotek zaposlenih poročenih žen, in sicer je 55 odstotkov vseh žen v službi poročenih, kar je 19 odstotkov več kot v letu 1940. Od skupnega števila zaposlenih žen jih je 32 odstotkov starih nad 45 let.

Pri vsem tem pa je zanimivo, da so ameriške žene pri istem delu delajo vlažane od moških. Sele v tri najstajih zveznih državah in na Alja-

ska so bili sprejeti novi zakoni, ki iznenajajo plače žen s plačami moških.

ANGLESKE ŽENE BODO PRIŠLI TUDI V SPODNJI DOM — BORBA ZA IZENAČENJE PLAČE IN DELOVNEGA CASA

Preteklo je že 34 let, odkar so žene Anglie dobiti volilno pravico in prisluhi v Spodnji dom britanskega parlamenta. Borba za te pravice je bila težka in dolga, vodile so jo znane sufražetke, velikokrat so žene demonstrirale, se borile s policijo po ulicah, zapirali so jih, stavkale so z lažko in podobno.

Zdaj pa so parlamentu predložili nov predlog, to je, da bi žene imeli pravico tudi v Zgornji dom, tako imenovan »Hišo lordov«. V tisku so se s tem v zvezi pojavili najrazličnejši glasovi, toda zdaj se, da odporni bo posebno močan in da bo predlog prodrl.

Res pa je, da pravica vstopa v Gornji dom nima za britanske žene kakje večje važnosti, temveč je bolj načelna borba. Veliko večje važnosti je za žene vprašanje, ki so ga sprožili pred nedavним: fizično in intelektualno zaposlene žene v Angliji prejemajo le štiri petine plače moškega. Zato so žene zdaj postavile zahtevo: ali izenačiti plače, ali pa odločiti, da so dolžne žene tudi delati le štiri petine delovnega časa moža, to je, da imajo poleg nedelje še en prost dan v tednu.

TELESPORT-ŠAH OJA

Nogometno prvenstvo koprske podzveze

Resna konkurenta za prvo mesto sta samo še „Piran“ in „Aurora“

V petem kolu drugega dela nogometnega prvenstva koprske podzvezze je moštvo Pirana proti pričakovanju zmagovalo v Umagu nad tamkajšnjim Odredom z visokim rezultatom 4-0. S tem porazom je Odred izgubil vse praktične izglede, da poseže v borbo za prvo mesto. V naslednjih kolih pa lahko pridajujemo ostro borbo med Piranom in Aurorom, med katerima je ena točka razlike. Obe moštvi sta v odlični formi in je zmagovalca težko predvideti.

Vse druge tekme so se koncale brez presenečenj. Aurora je v Dekaniji premagala zaslzeno »Jadranc« z rezultatom 5-2, Izola pa v Brtonigli tamkajšnje moštvo s temnim rezultatom 3-2. Zmaga koprskega Proleterja nad Bujami (6-2) je nekoliko previsoko izražena, ker so bili gostje v polju večidel igre enakopraven nasprotnik. Soline so premagale na domačem igrišču moštvo Umaga z rezultatom 5-2.

V nedeljo so na sporednu naslednjo srečanje: v Dekanij Jadran—Brtonigla, v Sv. Jerneju Soline—Aurora, v Umagu Umag—Momjan, v Kopru Proleter—Odred in v Piranu Piran—Izola. Vse tekme se začeno ob 15. uri.

TELOVADCI KOPRSKEGA OKRAJA SE PRIPRAVLJAJO ZA PRVO MAJSKE NASTOPE

V nedeljo je bil v Kopru zbor načelnikov, načelnic in voditeljev telovadnih društev Partizan koprskega okraja, ki se ga je udeležilo 25 predstavnikov petih društva. Na zboru so predelali zletne vaje in sestavili program za prihodnje delo. Tako bo med drugim 1. aprila velika telovadna akademija v Piranu, na kateri bodo nastopili telovadci piranskega in koprskega Partizana.

Pogovorili so se tudi o pripravah za prvomajske nastope in za Titovo štafeto.

TUDI BLOŠKI PIONIRJI SE UVELJAVLJAJO V SMUČANJU

Čeprav je Bloška planota zibelka slovenskega smučarstva, kjer so že v Valvazorjevih časih uporabljali smuči, je bloška mladina šele letos v večjem številu začela drseti po prelepih domačih smučiščih. Glavni vzrok je bil v pomaranjanju čevljev in drugih smučarskih potrebsčin, obenem pa tudi ni bilo društva, ki bi mlade smučarje prípravilo do organiziranega tekmovanja.

Z ustrovitvijo Partizana pa je bloška mladina letos prvič po osvoboditvi dobila možnost, da tekmuje z drugimi primorskimi društvi. Domače telovadno društvo je namreč organiziralo okrajne smučarske tekme za pionirje in pionirke, mladince in mladinke ter člane in članice. V borbi s Postojno, Rakekom, Starijem trgom, Piškv in Prestrankom so se Bločani kar dobro držali in odnesli vrč prvih nagrad.

Tekme je gledalo veliko število ljudi, kar dokazuje, da je na Bloških veliko zanimanja, za zimske športne. Domačemu Partizanu in tekmovalcem iskreno čestitamo in upamo, da bodo z isto intenzivnostjo nadaljevali delo tudi pri razširjanju poletnih športov.

Najboljši primorski šahisti

Ta teden sem šel na teren s težko glavo. Kamorkoli sem se prikazal, sem le sitnosti stresal, in tudi moji najboljši znanci me niso pozdravili. Pa so prijatelji takoj ugotovili: »Vane je bolan, nekaj hudega se je moralno pripetiti.« »Seveda se je — sem dejal — in tudi vam bi se, če bi bolje poslušali koprski radio.« Oni večer, ko sem se odpravljal na pot in mi je Juca metala klobase in kruh v »boršč«, sem zaslisl iz aparata dlanje lajanje. »Vane, poslušaj no« je pripomnila Juca, »psa so spustili v tisto luknjo, ki se ji pravi študijo...« »Tih boodi, Juca, ker se ne spoznaš na umetnost,« sem jo zavrnil, glava pa me je le začela boleti. No, potem sva poslušala še poročila o proslavlju sedemdesetletnice smrti Karla »Maja« in odločne besede, da Jugoslavija ne bo pristopila k »Atletskemu paktu«. Juca je vsa navdušena ugotovila, da politika le ni tako skonpličinana, zadeva, kot je v začetku mislila, jaz pa sem jo namesto odgovora poocedil iz hiše, kot bi gorelo za menoj.

Ustavil sem se šele v Dekanij, kamor me je tamkajšnji predsednik ZB povabil na nujni sestanek. To je bila velika reč, van pravim, kajti prišli so celo člani Zveze komunistov in sami podpredstavnik. Z združenimi močmi smo proglašili praznik Sv. Jožeta in sklenili, da ta dan vse predavanja odpadejo. Vsi smo se tega držali, le mladina je šla po svoji poti in se ni bala smrtnega greha. Organizirala je predavanje o strelstvu, jaz pa sem se hitro odpravil naprej, kajti ogorčeni Sv. Jožef bi mi lahko še s palico pomagal najti pot iz vasi.

V Osru so ljudje pravkar prihajali od maše in mi postregli s čudno novico. Tamkajšnji duhovnik je namreč bral neko čudno papeževu spomenico, v kateri je rečeno, da bodo edslej lahko verniki uživali

se bodo jugoslovanski tekmovalci bolje odrezali v igri posameznikov in parov. Glavni favorit za naslov svetovnega prvaka pa je vsekakor Anglež Bergman, ki je v odlični formi in je doslej vse svoje nasprotnike brez težav premagal.

FIZKULTURNA AKTIVNOST V CERKNEM

Toplo pomladansko sonce je precej razgibalo cerknico mladino, ki se pridno pripravila za mladinski festival v Tolminu. V okviru teh priprav so bila preteklo nedeljo tudi tekmovanja v odbokji, košarki, namiznem tenisu in šahu med mladino

Najboljši primorski šahisti

Rudarske šole iz Idrije in mladino Elektrogospodarske šole iz Cerknega. Tekmovanja so odhodno organizirali in so pritegnila tudi precejšnje število gledalcev.

V odbokji so zmagali mladinci EGŠ z rezultatom 3-0, v košarki 5-7,14, v šahu pa s 4-2. Idrijcanci so zmagali samo v namiznem tenisu z rezultatom 4-2. B.A.

RADIO · OGLASI · OBJAVE

Najvažnejši sporedi

od 28. marca do 3 aprila 1953

SOBOTA, 28. III.: 14.30 Jezikovni pogovori Jožeta Pahorja; 17.30 Po domače — venček slov. narodnih; 17.40 Motivi našega juga; 18.30 Morje široka cesta; 18.45 Odlomki iz Policeeve opere »Deseti brate« izvajajo solisti in orkester ljubljanske operе. — **NEDELJA, 29. III.:** 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Mladinska oddaja: KIEKEC, pravljica slov. gorater pogovor s pionirji; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom: Pred poletnim ribolovom; 15.20 »V nedeljo zutraj vstala bom... šopek slov. narodnih; 16.30 Slušna igra: Kersnik-Jurčič: »Berite Novice«; 18.30 Popularne skladbe slovenskih avtorjev pojo možki zbori. — **PONEDELJEK,**

tiskarja in knjigoveznica
»Jadranc« d.d.
KOPER
Nabrežje JLA št. 24 - telefon 190

tiskarja: vse vrste obrazcev, etikete, brošure, knjige in časopise — v eže: knjige, zvezke in podobno v usnje in platno — izdeluje: škatle po želji, notese, bloke in ostale knjigovezne izdelke.

NOVI VOZNI RED ADRIJE

Avtopodjetje ADRIA Koper obvešča vse potnike, da se s 1. aprilom 1953 spremeni vozni redi na naslednjih avtobusnih progah:

Postaja	prejšnji odhod odhod iz	novi odhod ura
Buzeta za Koper	5.30	4.30
Sv. Antona za Koper	6.20	7.20
Nove vasi za Koper	5.50	4.50
Valdoltre za Koper	7.30	6.30
Marezig za Koper	6.10	5.10
Kopra za Valdoltre	7.00	6.00

Vsi ostali vozni redi so neizpremenjeni.

DIREKCIJA

DRAŽBENI OKLIC

Dne 13. aprila 1953 ob 9. uri se bo vršila na okrajnem ljudskem sodišču v Piranu sofa štev. I javna dražba avtomobila Fiat 508 »Topolino« evidentno štev. STT 2016.

Cenilna vrednost znaša DIN 220.000. Avto je na ogled v garaži v Piranu, Matteottijevi ulici vsak dan od 14. do 15. ure.

Okrajno ljudsko sodišče Piran, dne 23. marca 1953.

OBVESTILO

Okrajna ljudska odbora Koper in Buje sta po odredbi komandanta Vojaške uprave JLA dolžna poskrbeti za objavo italijanskega prevoda jugoslovanskih predpisov, ki so razširjeni na Jugoslovansko cono STD. V zvezi s tem obveščamo podjetja, ustanove in ostale zainteresirane, da je izšel prvi snopič, ki vsebuje prevede 6 važnih uredb s področja go-spodarstva.

Prevodi so na prodaj v vseh poslovalnicah podjetja »LI-PA« v okrajih Koper in Buje.

JERMAN BRUNO od Petra, rojen 17. 2. 1933 v Baredih pri Izoli, stanuje istotam, je izgubil svojo osebno izkaznico št. 27157/17145, izданo od Ljudskega odbora občine Izola—okolica, in jo razglaša za neveljavno.

BONIN MARIJA roj. Furlani dne 5. 9. 1909 na Manžanu št. 24, stanuje istotam, je izgubila svojo osebno izkaznico, izdana od občinskega ljudskega odbora Koper—okolica, in jo razglaša za neveljavno.

FIČUR LINO od Franca, rojen 19. 7. 1933 v Nožedu pri Izoli, stanuje istotam št. 4, je izgubil osebno izkaznico, izdana od ljudskega odbora občine Izola—okolica, in jo razglaša za neveljavno.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Štolfa — Tiskarnica »Jadranc« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predel 2 — Številka tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-T-162 Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

ba pomagati — sem si mislil in zadel z »žlofadurjem« zaličiti izsušeno njivo, ki jo po nemarnem imenujejo drevesnico. Pozneje so mi pravili, da je iz nekega vogala škilil name agromon zadruge in ves ponosen pominil: »Sedaj pa je Vane storil tisto, kar sem jaz že dolgo časa mislil.«

V Tinjanu sicer niso prebrali revolucionarne papeževe spomenice, zato pa imajo revolucionarnega mežnarja, ki je podal ostavko na svoj položaj in prestolil v pevski zbor.

Veliki armadi mežnarjev Slovenske Istre je tinjanski eks mežnar jasno

povedal, da so na svetu razen zvonjenju tudi druga pametna opravila.

Čeprav se na muzikalnem sektorju malo spoznam, me je vendar gamila prošnja neke učenke glasbenega tečaja v Bertočih, naj jo naučim pesem »I papaveria«. Res čudovito, kako si ta himna koprskih plesnih umetnikov utira pot med naše ljudstvo. Deklico sem prijazno ponui — ker je nöteljji najbrž niso

da bi bilo mnogo bolj pametno najprej se naučiti nekaj lepih slovenskih in italijanskih narodnih pesmi, če pa kaj časa ostalo, pa tudi razne »papaverice«.

Na občnem zboru kmetijske zadruge v Sečovljah so mi zadržniki prav prijazno dejali »če acomodio« in začeli sejati. Napenjal sem ušesa ves čas, kolikor sem le mogel, pa vendar nisem ujel niti ene slovenske besede. Ko sem jih na to opozoril, so mi dejali, da je sicer med njimi res nad 40 odstotkov Slovencev, da pa se nobeden med njimi ni bil na tečaju za narodno zavednost. Hočeš, nočeš, sem jim moral dati prav.

Na povratku v Koper sme se ustavil še v Izoli. Posebno pozornost je vzbudila drevesnica kmetijske zadruge, kjer so že pred časom posadili sadne sadike, pa še vedno nje ne gleda iz zemlje. Ljudem bo tre-